

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels) die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den kapitein VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

EEN WOORD

OVER DE WAARDE EN INNERLIJKE KRACHT

VAN HET

Wapen der Infanterie.

La bonne infanterie a toujours été regardé,
partous les peuples éclairés, comme l'arme prin-
cipale dans un armée bien constituée.

ROGNIAT, *Considération sur l'art
de la guerre.*

Een klein opstel, voorkomende onder de *Miscellen* van de *Allgemeine Militär Zeitung* van den 13den December 1838, en 't welk wij hierna zullen overnemen, gaf ons aanleiding tot de hier volgende beschouwingen. Deze zouden hebben gediend tot schema van een uitvoerig vertoog, later te bewerkten, toen een uitnoodigende wenk van eenige onzer geabonneerden, om door eene hartelijke toespraak aan het wapen der infanterie, den indruk van eene teleurstelling — zoo mogelijk — te temperen, ons deed besluiten, het stukje op te nemen, zoo als het daar lag.

In dien wenk kwam de navolgende behartigingswaardige zinsnede voor: « In oogenblikken, dat het gemoed door de eene of andere teleurstelling wordt aangedaan, geeft eene bemoeuwigende toespraak kracht, en men verheft zich des te gemakkelijker boven het drukkende van min gunstige omstandigheden, wanneer de overtuiging van eigenwaarde wordt levendig gehouden.»

Blijkbaar wordt hier bedoeld de indruk, die eene vergelijking van de laatste bevordering bij de verschillende wapens, waarmede onze geëerbiedigde Koning het leger heeft begunstigd, te weeg gebracht heeft. Het aanmerkelijk verschil, dat eene dusdanige vergelijking heeft doen ontwaren, wordt alzoo te regt toegeschreven aan minder gunstige omstandigheden, waarin het eene wapen ten opzichte der beide andere verkeert. Bij eene zoodanige beschouwing, blijft de hoop — deze magtvolle ziel van het soldaten-lichaam — op betere

tijden en gelukkiger oogenblikken, levendig, en onderhoudt het zoo noodzakelijke vertrouwen op de regtvaardigheid van het hooge bestuur, in de bedeeing van de bevorderingen. Het doet het karakter van den Nederlandschen officier eer aan, wanneer het zijne kracht in zulke grondbeginselen zoekt, en geen oogenblikkelijke en voorbijgaande teleurstelling telt, wanneer het korps, waarbij hij dient, slechts de erkenning van deszelfs innerlijke waarde geniet, en de eere gewordt die het toekomt,

Men heeft onze roeping wèl begrepen, door ons, als ware het, uit te noodigen, daaraan de hand te leenen, en gevoelens kenbaar te maken, die het bewijs in zich bevatten en de getuigen zijn van het goede, dat ons soldaten-wezen karakteriseert, en dat, hoewel nu en dan sluimerende, zich altijd voordeelig vertoont, wanneer tijden en omstandigheden het waken noodzakelijk maken.

De titel van dit vertoog, zoude kunnen doen vragen of er behoefte, of er noodzakelijkheid bestond, om de innerlijke waarde van het wapen der infanterie, als zamenstellend hoofddeel der legers, in het geheugen te roepen? Het kleine opstel in het bovengenoemde Hoogduitsche militaire tijdschrift opgenomen, zoude aanleiding geven tot een bevestigend antwoord. Daartegen zoude men echter de vraag kunnen overstellen: Wie is er, die er aan twijfelt, dat in de infanterie de vermogendste kracht van den oorlog ligt, en dat in het welbegrepen belang van het krijgswezen, steeds de beste zorgen moeten besteed worden, om dat vermogen voortdurend aanwezig te houden en aan de fysieke, maar vooral ook aan de zedelijke zijde te versterken? Immers hij, die het bij de overweging van zulke onderwerpen, op dat punt niet met zich-zelf eens is, kan welligt zeer goede begrippen hebben over kleine dienstplichten, maar, dat hij het wezen van den oorlog zoude hebben doorgrond, gelooven wij te moeten betwijfelen.

Hoe het dan ook zij, of er al of geene behoefte, of er al of geene noodzakelijkheid bestaat, om dat punt in overweging te nemen, zullen wij niet zoeken te beslissen, maar wel trachten, om deze of gene redenen, het initiatief te nemen, en het

er voor houden alsof het werkelijk nuttig ware, dit vraagpunt te behandelen.

Het is eene onbetwistbare waarheid, dat ieder van de drie samenstellende wapens een zeker vermogen in de schaal der oorlogsvoering legt, en er moet dus slechts gezocht worden naar de verhouding en naar de betrekkelijke waarde dier vermogens, ten opzichte van eenen algemeenen maatstaf. Daarbij zal men dienen na te gaan, of deze en gene bespiegelingen geene aanleiding hebben gegeven, om de kracht van het eene, met betrekking tot het andere, te overschatten, en men alzoo van lieverlede is geneigd geworden, om uit het oog te verliezen, dat men het *evenwigt* tusschen die vermogens moet zoeken te behouden.

Dat eene moedvolle, goed zamengestelde, goed geoefende en van het heilige vuur doordrongene artillerie, aan eene jeugdige infanterie, den doop van volharding kan toedeelen en ze daardoor, somtijds in één' slagdag de *chevrons* kan doen winnen (Dresden, Lützen en Bautzen, 1815), wordt door de ondervinding bevestigd; doch deze leert ook, dat bij zulke gelegenheden de genoemde grondstoffen voor dat alles, voor 't minst bij het kader aanwezig waren. Zonder dit, is er geene snelle uitbreiding mogelijk, en eene zoodanige uitzondering, bevat wederom den overtuigendsten bewijsgrond voor de noodzakelijkheid, dat de infanterie een veel vermogend moreel moet bezitten. Immers de artillerie kan, wel is waar, ééns, ja meermalen optreden, om het heilige vuur te ontvonken, maar als het geene ontvlambare voorwerpen treft, houdt haar werkingsvermogen op. Dat ophouden heeft dan voor de artillerie de na-deeligste gevolgen; want, aangezien hare volharding — wel beschouwd — derzelve oorsprong vindt in het vertrouwen, dat zij in de ondersteuning der kavallerie, maar vooral in die der infanterie stelt, zoo zal, wanneer dat vertrouwen wankelt, juist datgene verloren gaan, wat hare grootste kracht uitmaakt. Het groote vermogen der artillerie moet alzoo, in den eigenlijken zin, door het krachtige vermogen der infanterie, worden gevoed en onderhouden. De uitzonderingen, die hierbij voorkomen, en die de geschiedenis ons als voorbeelden voorhoudt, maken dit tot eenen algemeenen stelregel.

Ook de kavallerie kan het hare toebrengen, om door ridderlijke feiten, en door voorbeeld, te leeren, wat koelbloedigheid en zelfs-opoffering vermogen, maar de oogenblikken, waarin zij zich zulke gelegenheden kan ten nutte maken, zijn slechts voorbijgaande; en indien hare pogingen mislukken, dan moet zij, om nieuwe morele krachten voor eene herhaalde proeve te kunnen verzamelen, steun en bescherming vinden bij de infanterie, aan welke zij den weg des roems en der beslissing zoude aanwijzen. De groote morele veerkracht die de kavallerie kan en moet aan den dag leggen, vindt wederom

haren oorsprong in het moreel der infanterie, en deze is dus de maatstaf voor de betrekkelijke waarde der beide andere wapens.

Wanneer wij nu, al is het ook slechts vlugtig, de nadeelen overzien, die voortspruiten uit eene infanterie, wier morele en fysieke kracht, uit hoofde van een te gering gehalte, buiten overweging moet gelaten worden, dan wordt datgene, wat wij betoogen wilden, nog sprekender. Wij zullen onze bewijsgronden trekken uit de strekking van de tegenwoordige taktiek.

Men weet, dat de hedendaagsche taktiek zeer veel verschilt van die, welke men in het midden en laatste gedeelte der vorige eeuw volgde. Het zich ten nutte maken der terrein-voordeelen en het streven naar eene doelmatige bezuiniging der strijdkrachten, maken daarvan de hoofdbeginselen uit. De zeer geaccidenteerde en afwisselende terreinen, leveren den aanvoerders de gelegenheden, om de wapens naar hunne meest sprekende eigendommelijkheden te gebruiken. Neemt men nu aan, dat de kavallerie en artillerie voortreffelijk is, maar dat de infanterie, door hare waarde niet behoorlijk te schatten en te onderhouden, van een gering allooi is, dan kan men de innerlijke kracht der tegenwoordige taktiek niet dan eenzijdig aanwenden. Met andere woorden, men zal zich de handen gebonden vinden, want men kan niet op ieder terrein vechten; men moet terreinen opzoeken, waarop men van de voortreffelijkheid der artillerie en kavallerie het beoogde voordeel kan trekken; men verliest alzoo het initiatief. Stond het nu aan de willekeur van den hoofd-aanvoerder om, in alle voorkomende gevallen, een slagveld te kiezen, dan ware de zaak nog te vinden; doch dit is uit de leer der tegenwoordige strategie geschrapt, en de tegenpartij, uwe hoofdwakte kennende, zal zich zoo goedschiks niet laten leiden, naar de plaats, waar hij de grootste kans heeft van geslagen te worden.

Beredeneert men deze zaak uit een defensief oogpunt, dan worden deze argumenten nog overtuigender. Keert men onze vooronderstelling om, dan vinden wij alle voordeelen aan de zijde der infanterie, vooral als men haar eene verdedigende rol wil laten spelen. Immers met eene voortreffelijke infanterie zal men op het open, zoowel als op het doorsneden terrein, zelfs aan overwigt het hoofd kunnen bieden. En men verlieze hierbij niet uit het oog, dat de infanterie, door hare eigendommelijkheid, het voordeel heeft, van het offensieve met het defensieve element in zich te vereenigen, en beiden even krachtig te kunnen doorzetten; hetwelk geenszins het geval is bij de beide andere wapens.

De liefde voor het wapen, waarbij men dient, het onderhouden van de zoogenaamde korpsgeest, is goed; bewijst groote

diensten; is daarom aan te prijzen; doch deze moet niet zoo verre gedreven worden, dat dit tot miskening der waarde van andere wapens leidt. De infanterie is en blijft het hoofdwapen, en het hoofdzamenstellend deel der legers. Als hoofddeel moet zij dus in zich bevatten, de hoofdkrachten, zoowel morele als fysieke; daaromtrent moet men het eens zijn. Nu valt er echter een tweede punt in overweging te nemen, en dit heeft betrekking op den korten diensttijd. Met dezen lasten is het moeilijk, om die bedoelde hoofdkrachten aanwezig en door het geheele ligchaam van dat wapen verspreid te houden. Dat is waar; doch ook dit hangt nog veel af, hoe men de zaak beschouwt. Geeft men zich te gereedelijk aan die overtuiging over, dan kan zulks dadelijk leiden tot eene gevaarlijke miskening, en tot het verzuimen van hefboomen, die men nimmer ongestraft uit de handen laat vallen. Als de diensttijd der manschappen beperkt is, dan is dit geenszins het geval met de kaders, en deze maken de ziel van het ligchaam uit. Wil men nu ook de ziel in eenen lijdenden toestand laten, omdat het ligchaam geen tijd heeft om tot krachten te komen, dan houdt alle redenering op, en men kan met den korten diensttijd schermen, en dezen als een schild gebruiken, waarachter men de morele zwakheid der infanterie verbergt. Dat schild kan in het veld van bespiegelingen en redetwisten, eene behoorlijke dekking verlenen; maar tegen den vijand is het *marsepyn*, dat hem verlekkert en uitlokt. Eene krachtige ziel kan daarentegen een zwak ligchaam onbegrijpelijk snel een vermogen toedeelen, dat weldra het gebrek aan evenwigt tusschen moreel en fysiek herstelt.

Maar, zal men zeggen, de artillerie en kavallerie deelen eveneens in de nadeelen van den korten diensttijd. Ook dit is waar; doch deze wapens bieden iets in compensatie aan, dat de infanterie minder bezit, namelijk het uitlokkende tot de vrijwillige dienstneming. Daarenboven — en hier komen wij op den knoop — heeft men in bijna al de Staten van ons werelddeel, alles aangewend, om de ziel dezer wapens te versterken, door hunne eigenwaarde te streelen, te verheffen, ja zelfs nu en dan te overschatten. Wij geven zeer gaarne toe, dat dit nuttig, doelmatig, ja zelfs noodzakelijk was, omdat anders de korte diensttijd nog onheilbrengender zoude werken, aangezien de afrigting bij die wapens meer tijd wegneemt; maar dit alles te verkrijgen, en wel ten koste van eene miskening, is, onzes inziens, eene grove misvatting. Is het doelmatig, nuttig en noodzakelijk, om eene krachtige ziel te hebben in het ligchaam der artillerie en kavallerie, dan is dit nog noodzakelijker bij de infanterie, omdat zij het hoofdbestanddeel van het zamengestelde ligchaam uitmaakt, en alzoo de vermogens der andere wapens moeten verhoogen. Moeten de laatstbedoelde het hunne gedeeltelijk afgeven, om aan het meer-

deel der zamenstelling, eenige innerlijke waarde te geven, dan verliezen zij zeer spoedig al datgene, wat men met zoo veel moeite en kosten heeft verkregen.

Wanneer men de onderhavige vraagpunten uit een meer algemeen gezigtspunt overziet, dan bestaan er wellicht oorzaken, waarom men in eenige Staten van lieverlede gekomen is, tot het ongelukkige denkbeeld, dat in het vervolg de artillerie en de kavallerie *alles* zoude kunnen beslissen. Wanneer wij deze overweging moesten uiteenzetten en toelichten, dan zouden wij het hier aangenomen bestek te ver overschrijden, en kunnen derhalve voor het tegenwoordige slechts punten aangeven. De eerste grond van waar men is uitgegaan, en dien wij in de eerste jaren na den bevrijdings-oorlog reeds vinden, is, dat men de infanterie voor geene verbetering meer vatbaar achtte. Dit was eene verwijzing tot het *status quo*, en wij zullen niet noodig hebben, de nadeelen van zoodanig eenen toestand te betoogen. Daarentegen leerde de ondervinding, dat de kavallerie en de artillerie eene nog veel beslissender werking zoude kunnen verkrijgen, door bij die wapens eenige verbeteringen in te voeren. De nieuwe leer der krijgsvvoering gaf de strekking aan, om naar eene *afdoende beslissing* te streven, en daar men nu meende, dat de artillerie en de kavallerie die beslissing in zich hielden opgesloten, zoo werd de aandacht voornamelijk op deze wapens gevestigd en wel een weinig ten koste der infanterie. Bij dit alles, rekende men op korte en beslissend gevoerde oorlogen, waarin dan ook de artillerie en kavallerie die diensten zoude kunnen bewijzen, die men van haar verwachtte. Theoretisch beschouwd, kan dat alles zóó uitkomen, als men dat gaarne wenscht; maar als de oorlogen in de praktijk langer duren, dan men op het papier zich had voorgesteld, dan zoude men — indien wij ons niet bedriegen — de nadeelen ondervinden van een verbroken evenwigt der morele vermogens. Die nadeelen zouden sprekender worden voor zulke legers, die uit den aard der zaak, meer tot het defensief dan tot het offensief kunnen geroepen worden. Pruisen heeft, deze zaak uit dit en uit een economisch gezigtspunt beschouwende, aan de infanterie zijne beste zorgen besteed; het heeft gezegd: de infanterie is en blijft het hoofdwapen van het leger, en daarin moeten de meeste morele krachten vereenigd zijn, juist omdat het zoo fysiek sterk kan worden, — en daaraan heeft het, onzes inziens, wél gedaan. Pruisen heeft het praktische oorlogsleven ten grondslag aangenomen voor de bespiegelingen over de zamenstelling van zijn krijgswezen, en heeft alzoo zeer wijsgeerig geredeneerd en nog wijsgeeriger gehandeld, want ook de kavallerie en artillerie zijn door Pruisen niet veronachtzaamd geworden.

Hoe men nu ook redeneren moge, de infanterie blijft het

hoofdwapen, en haar kader, moet voor 't minst, met een krachtig moreel bezield zijn, — moet met een verhoogd gevoel van eigenwaarde in het veld gaan. Bij de groote massa moge dit dan nog een tijd lang sluimeren, het kader is dáár, om op te wekken, waartoe de artillerie een doeltreffend muzijk en de kavallerie eene ridderlijke vertooning kunnen opleveren.

Zoodra men dit denkbeeld eens voor goed gevat heeft, houdt alle overschatting op; ieder wapen komt met zijne betrekkelijke waarde voor den vijand, en de misstellingen worden uit de berekeningen geweerd. Ook de artillerie zoude bij deze toedragt der zaken winnen; want wanneer men al aanneemt, dat dit wapen bij eventuele oorlogen, een veel gewigtiger rol dan vroeger zal hebben te vervullen, zoo geloven wij, dat men, bij eene overschatting der taak, haar welligt eene geheel vreemde rol zoude toedeelen. Nu toch is het: «kanonnen voor!» reeds te veel tot gemeenzame spreekwijze geworden, en eindelijk zoude men welligt vergen, dat de artillerist zijn stuk onder den arm nam en zich tirailleurde verspreidde; het *ne sutor ultra crepidam* der Ouden, moeten men in onze dagen niet vergeten. Ter zake:

Wij hebben de waarde en de kracht der infanterie, met eenige losse trekken geschetst en in het geheugen geroepen, terwijl wij in den aanhef te kennen gaven, dat de aanleiding daartoe was gegeven, door een opstel in de *Allgemeine Militär Zeitung*, van den 15den December II. Dit opstel luidt woordelijk aldus:

«Op bladzijde 417 van den 19den band der te Berlijn uitkomende *Militär Litteratur-Zeitung*, komt in de beoordeeling van het Militaire *Handbuch* des kolonels baron *Bechtold*, de volgende zinsnede voor, door den graaf *von Bismark* geschreven.» «De bestemming eens ruiterskorps kan nimmer zijn, den vijand de zege te ontwringen, doch wel om die zege voor te bereiden, haar volkomen te maken, en in enkele gevallen die te beslissen. Het worstelen om de overwinning, is de taak, welke de infanterie opgelegd is, en geenszins die der kavallerie. Zoolang de infanterie niet uiteengedreven, noch vernietigd is, kan men het eigenlijke ligchaam des legers als *intact* beschouwen. Ware zulks echter het geval, dan zal het vermogen der kavallerie niet toereikende zijn, om het evenwigt te herstellen. De algemeene bestemming der wapens, in den slag is als volgt: het geschut moet de vijandelijke linien aan het wankelen brengen, de infanterie moet ze trachten te breken, en de kavallerie moet ze vernietigen, of ze beletten zich te herstellen; elke dezer wapens neemt aandeel in de gevolgen. Een vijandelijke leger kan geslagen worden, ook zonder onze ruiters; komt het er echter op aan, om een geslagen leger te ver-

«volgen, en van eene overwinning de grootste voordeelen te trekken, dan zijn deze alleen te verkrijgen door het vermogen der kavallerie, in verbinding met rijdende artillerie.»

De redactie der *Allgemeine Militär-Zeitung* laat daarop de onderstaande bemerking volgen:

«Van zulke verklaringen mag men acte nemen, vooral wanneer zij door een' man gedaan worden, die een oordeel mag vellen en die de regten en verdiensten van zijn wapen weet te schatten. Zij kunnen dienen om haar in het geheugen terug te roepen bij diegenen, die gedurende eenen langdurigen vrede, de gewigtige, vermoeijende infanterie-dienst, die zich bij alle mogelijke oorlogstoestanden inwikkelt, schijnen te vergeten, om hunne liefkozingen geheel aan de kavallerie, als troetelkindje, te besteden. Voornamelijk schijnt men deze neiging in Frankrijk zeer verre te drijven, want dáár wordt de infanterie bij benoemingen tot de hogere posten en bevorderingen, in verhouding tot hare sterkte, niet alleen achter gesteld, maar men ontzegt haar zelfs eene beslissende stem, omdat zij geheel onder voogdijschap der artillerie is gesteld. Daaraan is het welligt toe te schrijven, dat de Fransche infanterie tot nog toe geene percussie-geweren heeft, 't geen aan de *Sentinelle* redenen van klagten geeft. Wanneer men nu ook niet ten opzichte van bewezene diensten, eene dankbare erkenning wil of kan in het oog houden, dan moet men — om der voorbedachtswille — vermijden, het zelf-gevoel van een wapen te kwetsen, van welks goede of slechte hoedanigheden, in netelige omstandigheden, het staan of vallen van den Staat afhangt.»

De redactie van de *Allgemeine Militär-Zeitung*, heeft welligt redenen om Frankrijk als voorbeeld aan te halen, en het woord troetelkindje, in zekere beteekenis te nemen. Wij voor ons verstaan daaronder eene geheel andere meening, en als men een wapen als zoodanig behandelen wil, dan zouden wij daaronder begrijpen, eene meer speciale behartiging van alles wat eene goede ruiterskorps kan vormen; dat wil zeggen: zorg voor eene doelmatige remonte, voor de verpleging der paarden, en voor de bedeeeling van het onderwijs in de rijkunst en wapenhandel. Neemt men nu dit alles in aanmerking, dan geloven wij met eenig regt te kunnen zeggen, dat de Fransche kavallerie nog altijd verre af is van een troetelkindje te zijn. Trouwens *Jochim Ambert* bevestigt onze meening in den *Spectateur Militaire* van de maand januarij II.

De bedoelde redactie heeft, zoo het schijnt, hier voornamelijk de meerdere bevorderingen in het oog gehouden; wanneer deze een in het oog loopend verschil daarstellen met de andere wapens, en wanneer men, om die te bedeeelen, middelen aanwendt, die ook bij de andere wapens met evenveel vrucht konden toegepast worden, dan geven wij de speldenprik toe;

in het tegenovergestelde geval, zoude het slechts eene *boutade* zijn, die ongegrond ware. Uit hetgene wij hebben laten voorafgaan, zal men onze manier van zien, in deze zaak, hebben kunnen afleiden, en dat ook wij vermeenen, dat er eenige redenen bestaan, waarom de infanterie sedert eenige jaren, bij sommige legers op den achtergrond is gesteld. Wij hebben dit echter niet afgeleid uit de bedeeling der bevorderingen; want dit zoude tot verkeerde gevolgtrekkingen leiden. Immers, wanneer men aanneemt, dat de bedeeling der bevorderingen geschiedt naar de verhouding der *behoefte*, dan zal de kavallerie, in vergelijking van andere wapenen, altijd eenigzins vooruit zijn, omdat de aanvoering van dit wapen, meer dan de andere, *jeugd en kracht* vordert. Bij de infanterie en artillerie, kan een hoofd-officier van 50 jaren nog in alle deelen aan zijne bestemming voldoen; daarentegen verliest de stoutste ruiter (algemeen gesproken), zoodra hij dien ouderdom bereikt, voor 't minst de helft van zijn vroeger vertrouwen op eene vaste zitting, en schuwt de paarden met krachtvolle lendenen en rug. De kavallerie-aanvoerder die een zachtvaardig en gemakkelijk paard zoekt, streeft ook naar een gemakkelijk leven, en de spoedige afgemathheid van *zijn* paard, doet wat al te geredelijk het denkbeeld bij hem opkomen, dat de paarden zijner ruiters zich ook niet te veel mogen vermoeijen.

Eene vergelijking van de meerdere of mindere snelle bevordering tusschen de wapens, kan dus niet regtstreeks leiden tot eene beoordeeling, welk wapen het meeste geliefkoosd wordt, vooral niet, wanneer die bevorderingen naar de bestaande behoefte geregeld worden. In militairen zin, heet liefkozen, eene verlichte, doordachte en doelmatige opprijsstelling van de vermogens, die elk wapen moet bezitten, om aan zijn doel te beantwoorden, en eene behoorlijke schatting der krachten, die iedere graad van de hierarchie, in de schaal der oorlogsvoering moet kunnen leggen, en als de bevorderingen naar dien maatstaf worden uitgedeeld, dan krijgt ieder zijn bescheiden deel, en de emulatie blijft in de hierarchie aanwezig.

Een wapen liefkozen heet dus: deszelfs belangen te behartigen, het in stand en levendig houden van het goede dat het bezit, en het streven naar die verbeteringen en wijzigingen, die de ondervinding met den vinger heeft aangewezen. Zulk streven, doet als van zelf de *behoeften* aan den dag komen, en daarin te voorzien, is onafscheidbaar van datgene, wat wij onder liefkozingen verstaan.

Wanneer men nu dit vraagpunt in betrekking brengt tot diegene, die geroepen zijn, om zulke gunstbewijzen uit te deelen, dan zou men kunnen vragen: wie wordt er eigenlijk vertroeteld, gestreeld, geliefkoosd: het wapen dat tot voorwerp dient, of keert het terug op hen, die de magt in han-

den hebben, om het te doen of te laten? Het antwoord is niet twijfelachtig, en zoo er een' oorlog van eenig belang mogt uitbreken, dan zal de ondervinding het op zich nemen, dat antwoord op de deuren van ieder staatsgebouw te schrijven, waar men verzuimd heeft de wezenlijke belangen van ieder der samenstellende legerdeelen te behartigen.

De Russische generaal *Okouneff* heeft, een paar jaren geleden, door kracht van redenen, den beslissenden invloed van het wapen der artillerie willen betogen (1). Destijds heeft een onzer medewerkers (een verdienstelijk artillerie-officier, zie 3de deel), het overdrevene van dat vertoog aangetoond. Een kundig Fransch infanterie-officier, *G. Delvigne*, had de taak op zich genomen, om den eerstbedoelden schrijver, te betoogen, dat de door hem geleverde bewijsgronden, in geene deelen, het aangenomen beginsel, dat de infanterie het voornaamste, en zelfs beslissendste wapen is, hebben ontzenuwd. (2). *Delvigne* heeft daarbij, even gelukkig in de ontwikkeling van het hoofddenkbeeld, als in de keuze van bevoegde autoriteiten, bewezen, waar eigenlijk de knoop zit, en wat de reden is, waarom het wapen der infanterie tegenwoordig bij vele legers een weinig verzuimd wordt: juist omdat men het voor gene verbetering vatbaar achtte. Het gezigtspunt waaruit deze schrijver de zaak beschouwt, wijkt alzoo af van dat, waaruit de redactie van de A. M. Z. ze overziet. Het stationnair blijven van dat wapen, terwijl de beide andere wapens, waaronder vooral de artillerie, door eene meerdere behartiging van hare behoeften, vooruit gingen, heeft van lieverlede het denkbeeld doen geboren worden, dat de infanterie eene ondergeschikte rol zoude moeten vervullen. Van daar uitgaande, doen zich als van zelf de oorzaken op, waarom *Okouneff*, en met hem zoo vele anderen, van oordeel zijn, dat de artillerie en de kavallerie, in het vervolg, het wezen der taktiek geheel en al zouden veranderen.

Brengen wij deze bespiegelingen op haar standpunt, waarop ze alleen geldend kunnen aangenomen worden, d. i. op het praktische, dan gelooven wij dat men zoude kunnen aannemen: dat de artillerie en kavallerie, met haar tegenwoordig gehalte, ten opzichte van dat der infanterie, thans krachtdadig zouden kunnen medewerken, om de oorlogen nog aanmerkelijk te bekorten. Dat zij eene algemeene verandering der taktiek in het leven zouden kunnen roepen, betwijfelen wij, op grond van de ingevingen van het natuurlijk verstand, en op grond der gevoelens van bevoegde autoriteiten.

(1) *Mémoires sur le changement qu'une artillerie bien instruite et bien employée peut produire dans le système de la grande tactique moderne.* (Paris 1836.)

(2) Zie *Spectateur Militaire*, XXII volume, p. 152.

Wanneer wij nu de ingevoerde verbeteringen bij het wapen der artillerie, in één denkbeeld zamenvatten, wat wijst dan haar krachtigste vermogen aan? Een verhoogd vernielings-vermogen door middel van haar vuur. Kan nu dat vermogen bij de infanterie ook niet verhoogd worden, wanneer men daaraan dezelfde zorgen besteedt als bij de artillerie? Voorzeker, wanneer slechts een krachtige wil de pogingen daartoe bestuurt. Dit doet *Delwigne* dan ook uitroepen: «*Quand aux généraux, aux officiers de l'infanterie, il est bien temps qu'ils ouvrent les yeux sur l'état réel des choses; il s'agit de mettre leur arme en rapport avec la marche progressive de l'artillerie; il s'agit, pour me servir de l'expression de M. le général Rogniat, d'empêcher leur arme de se ravalier au point d'accepter le rôle que lui prédit M. le général Okouneff.*»

«*Il ne faut qu'un peu de bonne volonté pour obtenir bientôt de grandes améliorations, et une fois que le fantassin sera ce qu'il peut et doit être, la tactique de surprise perdra de son à-propos.*»

Alles wel overwogen, dan zal het voor den praktischen soldaat, als eene onwankelbare overtuiging gelden, dat de infanterie, in weerwil van haar stationnair blijven, het voornaamste en krachtigste zamenstellend deel der legers uitmaakt; en dat haar vermogen nog in hoogere verhouding dan de andere wapens zal toenemen, zoodra men aan haar die zorgen toewijdt, die men aan de andere wapens besteed heeft. De korte diensttijd kan daaraan geene onoverkoombare hinderpalen tegenstellen, wanneer men slechts niet in den misslag vervalt van ook daarbij nog kleine kaders te willen hebben; want de kaders maken de eigenlijke grondkracht van het ligchaam uit.

In Pruisen heeft de infanterie hare volle waarde blijven behouden; zij maakt daar niet alleen het hoofdwapen, maar ook het voornaamste wapen uit. Hare taktische opkweeking kan tot een navolgenswaardig voorbeeld dienen, doch de zamenstelling van hare taktische eenheid, kan alleen dáár nagevolgd worden, wáár de zamenstellende individuen dezelfde militaire waarde in de schaal leggen. Dáár, wáár dit niet plaats vindt, waar de militaire dienst, meer als eene noodzakelijke opvolging der wetsbepalingen, dan als eene nationale toewijding wordt beschouwd, zal men, als men aan de infanterie hare waarde wil laten behouden, tot eene andere zamenstelling en grootere kaders moeten overgaan.

Wanneer wij nu van de beschouwing der vreemden afgaan, om eenen blik op ons krijgswezen te slaan, dan doet het den waren soldaat genoeg, te ontwaren, dat men ook van onze infanterie eenen voorbeeldigen troep zoude kunnen vormen; want het Hollandsche leger van 1806—1810 heeft dit met be-

wijzen gestaafd. De hinderpalen die tegenwoordig hare volle ontwikkeling beletten, zijn: 1°. gebrek aan eenheid van inzigten; 2°. gebrek aan eene doelmatige onder-officiers- en kernsoldaten-school; 3°. eene voor de zamenstellende individuen ondoelmatige organisatie en (daaruit voortvloeiende) te kleine kaders.

Eene verhoogde eenheid van inzigten zoude spoedig doelmatige veranderingen doen voorslaan in wapening, kleeding en uitrusting. Eene onder-officiers- en kernsoldaten-school, kan het leger blijven voorzien van een kern goede soldaten, waardoor men ook in spoed vereischende omstandigheden, het leger dadelijk van den voet van vrede op dien van oorlog zou kunnen brengen; terwijl de oude Hollandsche organisatie de zoo gewigtige nadeelen van den korten diensttijd, grootelijks uit den weg zou ruimen, en eene spoedige indeeling en weder-inoefening van de oude en nieuwe miliciens toelaten. Het zou niet moeijelijk vallen, om te betogen, dat alle deze verbeteringen eene welbegrepen economie zouden daarstellen, terwijl nu in oogenblikken van gevaar, de *hoeveelheid* de *hoedanigheid* moet vergoeden, en de eerste in weinige maanden, datgene verteert, wat op het laatste in jaren is bezuinigd, en dat zonder nog een *evenwigt* van *uitkomsten* te beloven.

Onze lezers zullen uit de zamenstelling van dit kleine ver- toog hebben opgemerkt, dat de aanhef geene gezochte beweegredenen opgaf, waarom wij dit opstel een schema noemen, waarin slechts eenige denkbeelden opgenomen waren, zooals zij voor den geest kwamen. Wij willen ook geenszins aanspraak maken op eene goede logische ontwikkeling van het hoofddenkbeeld, en eene geregelde rangschikking der ondergeschikte denkbeelden. Daartoe ontbrak ons de tijd, en wij zullen ons derhalve gelukkig rekenen, wanneer slechts onze bedoeling is begrepen, namelijk aan te toonen: hoe noodzakelijk het is, dat de infanterie hare speciale waarde indachtig blijve, dat er voor 't minst eendragt blijve bestaan tusschen de morele krachten der zamenstellende deelen des legers, en eindelijk dat de infanterie de hoop niet verliest, dat zij eenmaal bij het verkrijgen eener gewenschte organisatie, met waardigheid den rang zal kunnen vervullen die haar toekomt, en die haar nimmer ontvreemd kan worden.

Dat onze wenschen zich met die der verdienstelijke infanterie-officiëren vereenigen, die in het belang van hun wapen, en in het belang van 's konings dienst ons uitnoodigden, om den moedelozen een riem onder het hart te steken, daarvan dragen deze losse denkbeelden de blijken.

Tot slot kunnen de woorden van den generaal *Lamarque* (*L'esprit Militaire*) tot aanvulling dienen van de geringe autoriteit, waarmede wij kunnen optreden, als hij zegt:

« C'est l'infanterie qui fait la vraie force, c'est l'infanterie dont partout et toujours il faut s'occuper; elle peut suppléer à tout, et rien ne peut la remplacer; c'est avec l'infanterie que *Gustave-Adolphe* et *Charles XII* immortalisèrent le nom Suédois; c'est en perfectionnant son infanterie que *Pierre I* triompha de son redoutable rival; c'est pour l'avoir négligée que la Pologne a cessé d'être une nation!»

J. C. VAN RIJNEVELD.

VERHANDELING

OVER HET

KRIJGSWEZEN DER VOORNAAMSTE EUROPESCHE MO-
GENDHEDEN.

I.

DE AARD, ZAMENSTELLING EN BIJZONDERHEDEN VAN
HET PRUISSISCHE KRIJGSWEZEN.

(*Vervolg en slot van N°. 7.*)

De hovenbedoelde inspectie eener geheele artillerie brigade, duurt vier dagen; ieder dag heeft zijne bijzondere bestemming, welke wij achtereenvolgens zullen mededeelen.

Op den eersten dag wordt de geheele brigade op het terrein vereenigd. De kompagnien staan volgens haar nummer; de rijdende kompagnien van elke afdeeling op den linker vleugel der 5 overige kompagnien te voet. Het geschut en de paarden der rijdende artillerie zijn mede tegenwoordig, en staan achter den linker vleugel der linie; van de artillerie te voet bevinden zich 5 bespannen 12de batterijen, ieder van drie stukken en 1 houwitzer, op het terrein, en nemen plaats achter den rechter vleugel der linie. Nadat het gebruikelijk ceremonieel bij den ontvangst van Z. K. H. is afgeloopen, inspecteert Z. K. H. het personeel, het uitwendig voorkomen en den toestand der wapens, enz.; daarna worden er eenige grepen met de sabel gedaan, dit geschiedt door iedere afdeeling; vervolgens defileert de geheele brigade. De zes ligte kompagnien te voet en de rijdende kompagnien rukken alsnu naar hunne kwartieren, terwijl de drie positie-batterijen en de drie kompagnien vesting-artillerie zich gereed maken voor de exercitien. Z. K. H. benoemt den afdeelings-kommandant, die met de drie 12de batterijen zal exerceren. Eerst wordt de bediening van het afgelegd geschut ten nauwkeurigste onderzocht, waarbij vooral op het rigten gelet wordt. Daarna voeren de batterijen eenige taktische bewegingen uit, welke door Z. K. H. worden opgegeven; de snelheid, waarmede men oplegt en in batterij komt, wordt op het seconde-horlogie nagegaan; deze oefeningen worden door den parade-marsch ge-

sloten. De onder-officieren en bombardiers, verzamelen zich alsnu kompagnies-wijze, om blikken hunner theoretische kennis af te leggen. De Prins benoemt van iedere kompagnie één officier, om over een opgegeven onderwerp te onderwerpen, waarbij de prins van tijd tot tijd zelf eenige vragen doet. Nadat de bedienings-kompagnien nogmaals gedefileerd hebben, beginnen de oefeningen der drie kompagnien vesting-artillerie op de vaste batterij. Deze oefeningen komen met de vorige overeen; ook het theoretische onderrigt in de bediening, de lading en het rigten van het geschut, de manoeuvres de force, het bouwen, het vernielen, het bewapenen en het ontwapenen der batterijen, worden even als de werkzaamheden der vuurwerkerij, zeer nauwkeurig onderzocht.

Op den tweeden dag staan de drie rijdende batterijen, ieder sterk 5 kanons en 1 houwitzer, met afgelegde stukken, in parade, onder het bevel van haren afdeelings-*chef*. Nadat de Prins ze in oogenschouw heeft genomen, worden de stukken opgelegd en wordt de linie gerigt, ten einde de stukken één voor één voorbij Z. K. H. te doen rijden; de rijdende artilleristen met getrokken sabels, volgen de stukken. De stukken stellen zich nu weder in bataille, doch de rijdende artilleristen rijden één voor één, in gestrekte carrière, voorbij den inspecteur; daarbij doen de artilleristen de voorgeschrevene houwen en parades met de sabel. Alsnu trekken de batterijen te zamen, om te exerceren, 't welk op dezelfde wijze geschiedt als bij de 12de batterijen, de theorie bij de stukken, en de taktische bewegingen in den draf en in den galop; vervolgens eenige evolutiën op een moeilijk terrein, het springen over ingravingen, het links-om-keert maken in defileen en eenige manoeuvres de force. Alsdan keeren de rijdende batterijen naar de kwartieren terug. De batterijen te voet worden op dezelfde wijze geinspecteerd, waarbij eenige evolutiën met de prolonge en opgezeten manschappen, in sterken draf worden uitgevoerd.

De derde dag is voor de praktische exercitien bestemd. De drie rijdende batterijen beginnen de oefening met twaalf 6de stukken, en staan tot dat einde bij den aanvang der rooi-lijn in batterij-kolonne gesteld. Twee kompagnien artillerie te voet staan mede gereed, om den bouw eener batterij te beginnen; deze manschappen zijn niet gewapend, zijn gekleed met de vesten en dragen de politiemuts. Vóór dat de rijdende batterijen beginnen te vuren, bepaalt de inspecteur de plaats en de rigting van het eerste schietgat voor de batterij, welke de vesting-artilleristen moeten opwerpen, en blijft voorts bij het traceren der geheele batterij tegenwoordig. Nadat dit alles geschied is, wordt de tijd aangeteekend waarin de opwerping zal aanvangen, waarna Z. K. H. zich naar

de rijdende batterijen begeeft. Op het einde der rooilijn, is eene houten schijf van 96 voeten lengte en 6 voeten hoogte opgerigt, waarop zal geschoten worden. De inspecteur bepaalt zelf de afstanden, waarop men zal schieten, door de in marsch zijnde batterijen halt te laten houden, de afstanden te laten schatten, en dan te laten vuren. Daartoe deplouieren de batterijen en beginnen, indien het terrein daartoe gunstig is, een rolschot-vuur, leggen dan weder op, en rukken dravende voorwaarts, op den bepaalden afstand, en doen eenige schoten, om met den eersten aanslag te treffen. Op dezelfde wijze vuren zij met eenige kartetsen van de beide soorten, doch plaatsen zich alsdan in carrière vooruitgaande, op den te bepalen afstand. In het geheel vuren deze 12 stukken: 24 rol-, 96 hoog- en 48 kartets-schoten. Zoodra deze schoten gedaan zijn, trekken de stukken terug, doch de artilleristen worden bij de schijf gebragt, om de uitwerking van hun vuur te zien. De getroffen schoten worden aangeteekend, terwijl de inspecteur een verslag daarvan ontvangt.

Middelerwijl hebben de drie kompagnien voet-artillerie de 6de overgenomen, om de oefening der rijdende artillerie af te lossen. Ook deze doen op gelijke wijze 24 rol-, 72 hoog- en 48 kartets-schoten; bij het nemen der laatste stellingen, zitten de manschappen op het materieel, en wordt in draf voorwaarts gemarcheerd. Bij het kogelvuur worden de schoten langzaam en met tusschenpozingen gedaan, van den regter vleugel beginnende; — de tijd waarin het eerste schot valt, wordt aangeteekend. Bij het kartets-vuur wordt geschoten, zoodra er geladen en gerigt is, op het kommando van den stuks-kommandant. Het opnemen, aanteekenen en nazien der schoten geschieden even als bij de vorige oefeningen.

Op dezelfde wijze handelen de 5 kompagnien, welke voor de dienst der zware batterijen bestemd zijn. Ieder dezer drie kompagnien, schiet met twee 12de, doch met eenigzins grooter afstanden; zij doen in het geheel 12 rol-, 56 hoog- en 18 kartets-schoten.

Na afloop der praktische oefeningen, tegen de houten schijf, gaat de inspecteur de geoeffendheid en het vuren met houwitzers onderzoeken. Daartoe bestaat eene kleine redoute, welker zijden 50 schreden lang zijn; eene kompagnie te voet met vier 7de houwitzers, is tegen dezelve opgesteld, terwijl tegen de aanliggende zijde drie 10de houwitzers, doch op eenigzins grooteren afstand, in batterij staat; deze laatstgenoemde vuurmonden worden bediend door de gecombineerde manschappen der drie kompagnien zware artillerie. Uit ieder houwitzer worden op de binnenruimte der redoute, 8 granaatworpen gedaan, waarna de inspecteur de getroffen worpen gaat opnemen.

Het tweede hoofdgedeelte der oefeningen, neemt nu een aanvang, namelijk het vuren met het belegerings-geschut. Van

de drie kompagnien vesting-artillerie, houdt de eene zich bezig met demonteren, de tweede met ricochetteren, de derde met bommen werpen, naar stangen, terwijl de walgang des polygoons, door de *bevorderden* der ligte kompagnien, met bommen beworpen en een op het terrein gebouwd houten doel, met gloeiende kogels beschoten wordt. Deze oefening stelt alzoo de volledige belegerings-werkzaamheden in het klein voor, terwijl er in het geheel 158 schoten en worpen uit het belegerings-geschut van alle kalibers, en met alle bekende projectilen, spiegel-granaten, steenen, kogels, brand- en lichtkogels daaronder begrepen, gedaan worden.

Gelijktijdig met deze werkzaamheden, worden eenige exercitien gedaan in het gebied der praktische artillerie-dienst, door detachementen van alle kompagnien. Deze werkzaamheden bestaan in het uitvoeren van onderscheidene manoeuvres de force. De inspecteur begeeft zich van de eene werkzaamheid tot de andere, en slaat de uitkomsten zeer naauwkeurig gade, terwijl de hem vergezellende adjudanten daarvan aanteekening houden. De goede en doelmatige indeeling dezer werkzaamheden en het gelijktijdig arbeiden, maken het mogelijk, om dit alles in een dag te kunnen gadeslaan. Tot slot wordt de gebouwde batterij in oogenschouw genomen.

Op den vierden dag worden, indien een doelmatig terrein aanwezig is, groote artillerie-manoeuvres gedaan. Deze dragen het karakter van veld-manoeuvres, met dit verschil, dat de andere wapens ontbreken, of door enkele manschappen met vlaggetjes voorgesteld worden. Men begint met eene brigade-manoeuvre, onder de aanvoering van den brigadier, die zijne dispositien daartoe den vorigen dag aan den inspecteur heeft ingeleverd. Van de 9 batterijen worden 1 of 2 bestemd om den vijand voor te stellen, de overige worden, even als bij een legerkorps, ingedeeld. Aan een hoofd-officier wordt opgedragen, om de bewegingen der vijandelijke batterijen te geleiden; de andere verkrijgen kommando's, evenals zulks gebruikelijk is bij de indeeling in voorhoede-, brigade- en reserve-artillerie. Ieder stuk geschut voert eenige exercitie-patronen, om op elke stelling één schot te doen. Na deze oefening, wordt de brigade in drie deelen gesplitst. Met een dezer afdelingen doet een der hoofd-officieren (door den inspecteur te benoemen) eene veld-manoeuvre; het andere gedeelte handelt als vijand, en het derde gedeelte (meestentijds eene rijdende batterij) blijft ter dispositie van den inspecteur, om aan de eene of de andere partij het overwigt te geven. De brigadier maakt eveneens het plan tot deze manoeuvre op, om het den volgenden dag aan den inspecteur voor te leggen. Hij mag echter geen zijner officieren met het plan bekend maken; want eerst na de indeeling der drie hoofd-officieren, doet de inspecteur aan ieder hunner de door hem te verrigten taak kennen.

Wanneer er geen doelmatig terrein te vinden is, dan wordt de vierde dag als volgt besteed. Men begint met eene brigade-manoeuvre, onder de leiding van een brigadier, aan wien het wordt overgelaten om den vijand door eenige stukken te doen voorstellen. Deze manoeuvre beperkt zich tot elementaire evolutiën, met vooronderstelde gevechts-momenten.

Na het eindigen van deze exercitie, wordt de geheele brigade vereenigd. Volgens het ontwerp des brigadiers, 't welk vooraf ter goedkeuring is voorgelegd, krijgt nu iedere compagnie, met betrekking tot hare bestemming en oorlogsdienst, eene eigenaardige taktische, of praktisch-mechanische, of tot de artillerie-velddienst behoorende opgave, te beantwoorden, waarvan de keuze met de localiteiten in overeenstemming is. Om den aard dezer opgaven eenigzins te doen kennen, zullen wij hier eenige laten volgen, die in de werkelijkheid bij eenige brigaden zijn opgegeven en opgelost, b. v.:

1. Eene rijdende en eene voetbatterij parkeren, slaan stallen op, ontzadelen en tuigen af; later wordt er allarm geblazen, waarbij opgezadeld, opgetuigd en aangespannen wordt; geschiedende dit alles om hunne bedrevenheid op de proef te stellen.
2. Eene compagnie vervoert een stuk geschut van zwaar kaliber, met hare bespanning, onder eigenaardige moeilijke omstandigheden.
3. Eene rijdende batterij vervoert met hare ruiters (waarvan er eenige van hulptuigen voorzien zijn) eenige veroverde vijandelijke stukken.
4. Enkele batterijen worden in eene verdedigings-stelling geplaatst, terwijl de bedienings-manschappen, met de bij zich hebbende schansgravers-werktuigen, vóór ieder stuk, eene kleine aardverhooging opwerpen, om zich tegen het vijandelijk kartetsvuur te dekken.
5. Eene vesting-kompagnie brengt eenige stukken op eenen zeer steil gescaarpeerden wal, zonder opril, alleen door kracht van armen en aanwending van touwen, zonder hefwerktuigen.
6. Eene exercitie-batterij wordt door eenen engen, slechts weinige voeten breeden doorgang gebragt, waartoe het materieel uit elkander genomen en aan gene zijde van den doorgang in elkander moet gezet worden. De benooidige tijd, om de batterij weder schotvaardig te maken, wordt aangeteekend.
7. Eene batterij wordt onder bezwarende omstandigheden in stelling gebragt, waarbij de bespanning, uit hoofde van de localiteit, moet veranderd of gewijzigd worden.
8. Eene compagnie wordt met de uitvoering van buitengewone manoeuvres de force belast; hetzij om gedemonteerd

geschut, of beschadigde voertuigen, onder bezwarende omstandigheden, te vervoeren.

9. Eene vesting-kompagnie bewapent eene bres-batterij, zonder medewerking van paarden, enz., enz.

Dit zijn, in algemeene trekken, de onderwerpen van het jaarlijksch onderwijs, waaruit men genoegzaam zal kunnen afleiden, hoedanig die worden onderwezen, en welke de heersche strekking der taktische artillerie-vorming is.

De compagnie-dienst en taktische vorming bij de kavallerie, heeft zeer veel overeenkomst met hetgeen wij daarover van de infanterie en artillerie hebben gezegd. De hoofdstrekking is de vorming van goede, individuele ruiters, voornamelijk voor de ligte kavallerie en van manoeuvre-ruiters voor de zware kavallerie, waarbij het doelmatig gebruik der wapens, zoowel te voet als te paard, ook vooral op het oog wordt gehouden.

TECHNISCHE BIJZONDERHEDEN DER DRIE WAPENKORPSEN.

De infanterie. De kleeding bestaat uit eene groote en eene kleine uitrusting. Tot de eerste behooren: de rok (draagtijd voor onder-officieren $2\frac{1}{4}$ jaar, voor soldaten $4\frac{1}{2}$ jaar); de chakot met vangsnouer, haarkwast en overtrek (d. t. voor onder-officieren 5 jaren, voor soldaten 6 jaren); een mouwvest ($1\frac{3}{4}$ en $2\frac{1}{4}$ jaar); een mantel of kapot (8 jaren voor beiden); lakensche pantalon (1 jaar); 2 linnen pantalons (15 maanden); een paar lederen handschoenen voor onder-officieren en 1 paar wollen wanten. De kleine montering-stukken bestaan uit: eene veldmuts; het voetbekleedsel: voor de garde in de 2 jaren 1 paar voorschoenen, 2 paren schoenen en 4 paren zolen; bij al de andere regimenten, 4 paren schoenen en 4 paar zolen. In plaats van schoenen deelt men gewoonlijk lage laarzen uit. De onder-officieren bij de garde, ontvangen daarenboven jaarlijks 2 Rthl. en bij de overige regimenten 1 Rthl. 10 Sgr. of de waarde van 1 paar schoenen. De soldaat ontvangt jaarlijks 2 hemden. De slopkousen, van tijd vervaardigd, behooren tot de veld-uitrusting en worden gewoonlijk alleen in het veld gedragen.

De gewone dienstkleding bestaat uit chakot met overtrek, den rok en de lakensche of linnen pantalon. De exercitie-kleding is in vesten zonder gepak.

De marsch-kleding is gewoonlijk met vesten, kapot, lakensche pantalon en slopkousen. De linnen pantalons worden alleen dan gedragen, wanneer men gelegenheid heeft, om de lakensche pantalon op eene andere wijze te vervoeven, daar die te zwaar zijn, om er den ransel mede te belasten. In den ransel bevinden zich: 1 paar laarzen of schoenen, 1 paar linnen pantalons, 1 hemd, 1 paar voetlappen, de witte veldffeschzak, de vangsnouer en het veldteeken, 40 pa-

tronen, in 2 pakjes in linnen gepakt, met de noodige vuursteenen (de onder-officieren dragen 10 patronen in den ransel en 10 patronen in de patroontasch), 1 w rijst en 4 looden zout, de rok, de veldmuts, de mantel-pakriemen, naai-materialen en eenige knopen, een windsel en eenig pluksel, eene kam, witsel, verlaksel in een fleschje, schoensmeer in eene doos, 1 klee- en 2 schoenborstels, 1 paar zolen, 1 paar oor-lappen, 1 paar wollen handschoenen, en voor de manschappen die baard hebben, 1 scheermes. Het gezamenlijke gewigt van de pakkaadje, daaronder begrepen het schanstuig, het ledergoed, de wapens en den mantel of kapot, bedraagt 36 w en 3 looden (Berlijner gewigt). Door weglating van den veldfleschzak, de vangsnieren, den rok of het vest, der mantelriemen en van het halve poetstuig, kan dit gewigt met $4\frac{1}{2}$ w verligt worden.

De soldaat is gewapend met geweer, sabel en patroontasch. Iedere kompagnie heeft deze wapens voor de gewone sterkte op voet van vrede; daarenboven heeft iedere kompagnie gewoonlijk een aantal oude geweren voor de exercitien en de gewone diensten. Bij sommige regimenten belooft dit aantal tot eene dubbele bewapening, in welk geval de veldwapening wordt opgelegd, om alleen bij de schiet-oefeningen en bij de groote manoeuvres te dienen. De feldwebels mogen degens of sabels, even als de officieren, dragen, doch moeten die op eigen kosten aanschaffen.

Voor de jaarlijksche schietoefeningen ontvangt ieder officier 20, ieder onder-officier en soldaat 24, en ieder man uit het 5de gelid (de landwehr uitgezonderd) daarenboven nog 6 scherpe patronen. Voor de oefeningen in het schieten met losse patronen, wordt jaarlijks, per man, 8 patronen goed gedaan. Voor de velddienst-oefeningen en de groote manoeuvres, wordt 1 w buskruid per man toegestaan, de manschappen der landwehr, wanneer zij voor deze oefeningen opgeroepen worden, ontvangen $\frac{1}{4}$ w buskruid per man.

Bij den uitmarsch ontvangt ieder man 60 scherpe patronen en 3 vuursteenen; de onder-officieren ontvangen slechts 20 patronen en 3 vuursteenen. Vier pakjes of 40 patronen worden, in eene linnen lap sterk te zamen gebonden, in den ransel gepakt; 20 patronen worden in de patroontasch geborgen. Voor de zomer-schietoefeningen wordt aan de jagers en scherpschutters verstrekt, voor iedere bus: 60 scherpe schoten; gedurende den winter voor iedere 202 man, $\frac{1}{2}$ centenaar buskruid; aan de officieren, 60 scherpe schoten. Voor de exercitie- en velddienst-oefeningen, wordt afzonderlijk buskruid afgeleverd.

De oorlogs-munitie bedraagt voor ieder jager 90 schoten (60 met paskogels en 30 loopende patronen), waarvan zij 60 schoten bij zich dragen, terwijl de 30 overige in de munitie-karren der kompagnien worden medegevoerd. Overigens komen per hoofd 250 schoten bij de munitie-kolonnen.

Tot de veldgereedschappen eener kompagnie behooren:

1 Pakzadel en het noodige tuig voor een pakpaard.

42 Tentbijlen met overtrekken en riemen (naauwkeuriger 170 voor het geheele bataillon.)

5 Houwelen of hakken.

6 Spaden.

5 Timmermansbijlen of hakken.

Kook- en drinkgereedschappen met zakken en riemen, berekend naar het getal aanwezige manschappen,

De spaden, bijlen, houweelen, enz., worden gelijkmatig in de korporaalschappen verdeeld, en door de manschappen over den regter schouder gedragen, zoodanig dat de steel, digt aan de regterzijde van den ransel, in de hoogte staat, en de scherpe zijde van het werktuig onder de patroontasch komt. Aan de manschappen uit het 5de gelid, geeft men de werktuigen te dragen, die het minste hinderlijk zijn bij het tirailieren. De kookketels worden gewoonlijk in linnen zakken geborgen op den ransel bevestigd.

In het garnizoen ontvangt elk man $1\frac{1}{2}$ w brood en op marsch zijnde 2 w . De twee oudste kapiteins van elk regiment, als ook de tirailleur-kapitein van elk bataillon, indien deze niet onder de beide oudste kapiteins begrepen is, ontvangen in tijd van vrede, een ligt ration paardenvoeder. Op voet van oorlog heeft ieder kompagnie-chef regt op 2 rations en 1 ration voor het pakpaard. De veldrations bestaan uit: 2 w brood of 1 w beschuit, 1 w rijst of gersten grutten, $\frac{1}{2}$ w vleesch of $\frac{1}{4}$ w spek, 1 w 8 looden aardappelen, $\frac{1}{16}$ quart brandewijn (1).

De kavallerie. De Hongaarsche bok, eenigzins gewijzigd, dient tot zadel der ligte kavallerie, terwijl de kurassiers zich van den zoogenaamden Duitschen zadel bedienen.

De bok wordt gelegd op de zadeldeken (der Woyloch) welke $5\frac{3}{4}$ ellen (Pruissische maat) (2) lang en $2\frac{3}{4}$ ellen breed is; de deken welke onder den kurassiers-zadel gelegd wordt, is slechts half zoo groot. Deze wordt in de lengte in vieren gevouwen, met de randen naar binnen, vervolgens in de breedte eveneens in vieren toegeslagen.

De mantelzak voor de geheele Pruissische kavallerie en rijdende artillerie, is van donker grijs laken, en is, met uitzondering van dien voor de zware kavallerie, cilindervormig. Zij bevat het collet, de rijbroek, de stalbroek, 2 hemden, sokken, handschoenen, reserve-patronen, een naaizakje, kleding, gebedenboek en laarzen.

De bok, met al zijne deelen, gemiddeld genomen, heeft 7 jaren draagtijd; de zadel in zijn geheel 10 jaren; de deken of Woyloch 5 jaren; de mantelzak 10 jaren. Aan de ruiters wordt in de 5 jaren verstrekt: 2 paren laarzen, 2 paren voor-

(1) Pruissische Quart = 1,17 Ned. kan.

(2) Pruissische el = 0,66694 Ned. elle.

schoenen, 4 paar zolen en 2 hemden. De onder-officier ontvangt jaarlijks: 1 paar laarzen, 1 paar voerschoenen en 2 paar zolen. Deze voorwerpen worden berekend naar eenen vastgestelden prijs, die de administratie te goed doet, en die alzoo in natura of in geld worden uitbetaald.

De voorwerpen van bepakking van het paard zijn: de veldbijlen (24 in getal bij elk eskadron), de lederen poetszak, de broodzak, de mantel en pakriemen (als pakmiddel), de mantel, de hoefijzer-zakjes, de fourage-strik, de kookgereedschappen (in eenen zak), de fourage-zak, de mondzak, de politie- of fourageer-muts, de holster-lissen, de marsch-holsters en eenige andere kleinigheden, zoo als veldflesch, pijp, tabakzak, enz., en eindelijk de schabrak tot dekking.

De optooming van het paard is vrij eenvoudig en bestaat uit hoofdgestel met trens, neus- en keelriem en lederen veldhalster. De stangen zijn van verschillende vorm, doch worden algemeen slechts in twee soorten verdeeld, namelijk voor zware en ligte kavallerie; de eerste hebben ligte scharen met eenigzins opwaarts geslagen en gebroken mondstuk; de tweede hebben gebogen scharen, doch met het mondstuk als die der zware kavallerie. Er zijn echter verschillende mondstukken in gebruik, zoo als: regte gebroekene, regte vaste, met kleine bogt als tongvrijheid; gebroekene met poorten; vaste met poorten, enz. De oogen der scharen, zijn bij de zware kavallerie inwendig bovenwaarts afgerond; bij de ligte zijn ze plat of regt; de teugelringen zijn aan draaijers bevestigd.

In de wijze van zadelen, bepakken en optoomen, zal wellicht zeer spoedig eenige verandering plaats hebben, zoodra de nieuwe bepakkingswijze, die men bij de garde-regimenten beproeft, door de ondervinding goed bevonden wordt.

Bij de verpleging der paarden, onderscheidt men: ligte en zware, veld- en vrede-rations, die als volgt bepaalt zijn:

Het zware vrede-rat.	3 mat. (Metzen) (1) haver,	5 pd. hooi,	8 pd. stroo.
» ligte	» 2½ »	» 5 » »	8 » »
» zware marsch	3½ »	» 3 » »	4 » »
» ligte	» 3 »	» 3 » »	4 » »
Het veld-rat. is v. beid.	3½ »	» 3 » »	4 » »

De garde-regimenten hebben zware, de uhlanen, dragonders en hussaren der linie, hebben ligte rations. Wanneer men noodzaak is een ander voeder-koren, of voor het gewone voeder, andere stoffen te moeten ontvangen, dan geschied zulks in de volgende verhouding:

Negen Metzen rogge, staan gelijk met dertien Metzen garst, en gelijk een Scheffel (2) haver. Twee pond beschuit staan gelijk met acht E hooi, als ook met zestien E stroo. Een Metze haver staat gelijk met een E hooi en gelijk met

(1) Een Berlijnsch Metze = 3,43 Nederl. koppen.
 » » » pond = 0,4684612 Nederl. ponden.
 (2) De Berlijnsche Scheffel of schepel, bevat 55 Nederl. koppen.

twee E stroo. Een Scheffel haver mag niet minder dan $4\frac{1}{2}$ Berlijnsche ponden wegen.

De bewapening der kavallerie, verschilt weinig van die der overige mogendheden. De hussaren en dragonders zijn bewapend met sabel, pistool, karabijn, terwijl 24 man per eskadron, met getrokken bussen zijn voorzien. De lansiers hebben sabel, lans (11 voeten lang) en pistool; 16 man van elk eskadron hebben karabijnen en 8 man getrokken bussen. De kurassiers hebben sabel en pistool, terwijl bij elk eskadron, 16 man met karabijn en 8 man met bussen gewapend zijn.

De artillerie. De veld-batterijen worden genoemd naar den aard der vuurmonden, waaruit zij zamengesteld zijn, te weten: in 6 en 12 E^{der} kanons- en in 7 en 10 E^{der} houwitzer-batterijen. De 6 E^{der} kanons en 7 E^{der} houwitzer-batterij, treft men ook aan onder de benaming van ligte; de beide anderen, onder die van zware batterijen.

Eene 6 E^{er} voet- of rijdende batterij is zamengesteld uit:

6 Kanons à 6 E .	
2 Houwitzers à 7 E .	
2 Zes E^{er} patroon-	} wagens.
2 Zeven E^{er} granaat-	
2 Voorraads-	
1 Smits-	

Eene 12 E^{er} batterij is zamengesteld uit:

6 Kanons à 12 E .	
2 Houwitzers à 10 E .	
6 Twaalf E^{der} patroon-	} wagens.
4 Tien E^{der} granaat-	
2 Voorraads-	
1 Smids-	

Eene 7 E^{der} houwitzer-batterij is zamengesteld uit:

8 Houwitzers à 7 E .	
8 Granaat-	} wagens.
2 Voorraads-	
1 Smids-	

Verder heeft men kolonnen-voertuigen; ook deze worden naar den aard der voertuigen genoemd, en onderscheiden in:

Munitie-	} kolonnen.
Laboratorium-	
Handwerks-	

Eene munitie-kolonne is zamengesteld uit 54 voertuigen, te weten:

3 of 4 Zes E^{der} patroon.	} wagens.
2 » 3 Twaalf » »	
4 » 6 Zeven » granaat-	
1 » 2 Tien » »	
15 » 16 Infant.-patroon-	
1 Voorraads-	

- 1 Zes- en Zeven R^{er} } voorraads-affuit.
 1 Tien- en Twaalf " }
- 1 Jager-munitie- } wagen.
 1 Schanstuig- }
 1 Smids- }
- Een laboratorium-kolonne is zamengesteld uit 6 voertuigen, te weten:
- 2 Treinwagens, geladen met buskruid en lood.
 4 " " met laboratoriums-gereedschap-
 pen.
- Eene handwerks-kolonne is zamengesteld uit 8 voertuigen, als:
- 1 Smidswagen.
 1 Treinwagen met ijzer en kolen.
 2 " " voor radwerkers en timmermans-gereed-
 schappen.
 4 Ladderwagens voor raders, timmerhout en ter ver-
 voering van een veld-hefwerktuig.
- Voor de bediening van eenen 6er bezigt men acht, bij den 12er twaalf, bij de 7er houwitzer elf, en bij de 10er houwitzer 14 man.
- Een 6er voorwagenkist bevat 50 schoten, te weten:
- 56 Kogelschoten.
 4 Tweeloods-kogels } blikkendoozen.
 10 Zes " " }
- De voorwagen-kist van de reserve-affuit, bevat echter 70 schoten, als:
- 56 Kogelschoten.
 4 Tweeloods kogels } blikkendoozen.
 10 Zes " " }
- Een 6er munitie-wagen bevat 192 schoten, als:
- 152 Kogelschoten.
 10 Tweeloods kogels } blikkendoozen.
 30 Zes " " }
- Een 12er voorwagen.kist bevat 21 schoten, als:
- 12 Kogelschoten.
 5 Drieloods kogels } blikkendoozen.
 6 Twaalf " " }
- Een 12er munitie-wagen bevat 100 schoten, als:
- 80 Kogelschoten.
 5 Drieloods kogels } blikkendoozen.
 15 Twaalf " " }
- Een 7er houwitzer-voorwagenkist bevat 22 schoten, als:
- 18 Granaten à 7 R .
 4 Zesloods kogels blikkendoozen.
 16 Patronen à $1\frac{1}{2}$ R .
 24 " à $\frac{3}{8}$ R .
 24 " à $\frac{1}{8}$ R .
- Een 7er houwitzer-granaatwagen bevat 84 schoten, als:

- 74 Granaten à 7 R .
 8 Zesloods kogels blikkendoozen.
 1 Brand- } kogel.
 1 Licht- }
- 57 Patronen à $1\frac{1}{2}$ R .
 104 " à $\frac{3}{8}$ R .
 104 " à $\frac{1}{8}$ R .
- Een 10er Houwitzer-voorwagen en kist bevat 8 schoten, als:
- 6 Granaten à 10 R .
 2 Twaalfloods kogels blikkendoozen.
 5 Patronen à 2 R .
 12 " à $\frac{1}{2}$ R .
 18 " à $\frac{1}{8}$ R .
- Een 10er houwitzer-granaat-wagen bevat 56 schoten, als:
- 49 Granaten à 10 R .
 5 Twaalfloods kogels blikkendoozen.
 1 Brand- } kogel.
 1 Licht- }
- Een infanterie-patroonwagen bevat 21280 stuks patronen, als:
- 18920 Infanterie- } patronen.
 2560 Kavallerie- }
- 2500 Infanterie-geweer- } vuursteen.
 100 Karabijn- }
 500 Pistoel- }
- Een jager-munitie-wagen bevat:
- 500 R buskruid.
 900 R lood.

TAKTISCHE BIJZONDERHEDEN.

Men verwacht hier geene uitvoerige, maar wel eene beknopte vermelding van al datgene, wat wij vermeenen dat zou kunnen dienen, om de gebruiken van het Pruisische leger in hun geheel te overzien. Daarbij zullen wij ons voornamelijk bepalen tot de taktische bijzonderheden der infanterie; dewijl men daaruit gemakkelijk kan afleiden, hoedanig hare verhouding bij de andere wapens is, en die, zoo als van zelf spreekt, steunen op de algemeene bekende grondslagen der taktiek. Wij hebben hier ook minder in het oog eene ontleding der Pruisische reglementen-taktiek, dan wel de toelichting van eenige voorname punten der Pruisische vechtwijze. Er kunnen welligt gelegenheden komen, waarin deze opgaven daadwerkelijk nut aanbrengen.

I. Op Marsch. Eene zeer strenge discipline wordt gehandhaafd. Elke troep marcheert in de nabijheid des vijands met:

a. eene voorhoede; b. eene achterhoede; c. zij- of flank-patrouillen.

a. De Voorhoede bedraagt ten hoogste het $\frac{1}{4}$, ten minste het $\frac{1}{5}$ der marcherende troepen. Zij wordt voor hare eigene veilig-

heid in afdeelingen gesplitst, waarvan gewoonlijk het $\frac{1}{3}$ als voortroep dient, die eene spits afzendt; — $\frac{1}{3}$ als zij-patrouille, en $\frac{1}{3}$ als hoofdtroep bijeen blijven. De onderlinge afstand wordt door het terrein en de omstandigheden geregeld. De spits bestaat uit 5 man, waarvan er 2 vooruit gaan, en de derde tot verbinding met den voortroep dient. Deze laatste marcheert op 2 tot 500 schreden van de spits; bij nacht, bij nevelachtig weder, of op zeer doorsneden terrein, wordt deze afstand op 80 tot 100 schreden verminderd. De zij-troepen der voorhoede bewegen zich op gelijke hoogte met de voortroepen. De kommandant der voorhoede bevindt zich bij den hoofdtroep, die volgens het gebruik, op 500 schreden van den voortroep volgt, welke afstand echter naar de omstandigheden kan gewijzigd worden.

Wanneer b. v. 2 of 3 bataillons van een regiment te zamen marcheren, dan vormen de tirailleurs der 1ste en 2de compagnie van het voorste bataillon, de voorhoede.

Marcheert er slechts eene compagnie, dan worden alle hare tirailleurs als voor- en achterhoede aangewend. De kompanies-kolonne is dan de gebruikelijke marsch-orde.

b. De achterhoede wordt bij eenen marsch tegen den vijand, als zij niets te vreezen heeft, slechts zoo sterk genomen, dat zij de marsch-discipline kan doen in acht nemen. Wanneer b. v. een regiment van 2 of 3 bataillons op marsch is, dan vormen de tirailleurs van de 3de en 4de compagnie van het achterste bataillon, de achterhoede. Moet de achterhoede den terugtogt eener kolonne dekken, dan wordt zij op dezelfde wijze zamengesteld en ingedeeld als bij de voorhoede is opgegeven.

c. De zy- of flank-patrouillen. Bij groote en kleine marschkolonnen, worden er, behalve de zij-troepen der voorhoede, naar gelang der omstandigheden, detachementen op de flanken der kolonnen gezonden. Deze vormen eene keten, welke zich van de zij-troepen der voorhoede tot de achterhoede uitstrekt. De afstand wordt door de omstandigheden en door het terrein bepaald.

II. De bagage volgt achter de achterhoede, de capitaines d'armes en twee man per compagnie, zijn bij dezelve ingedeeld.

De kantonnementen. De dienst wordt even als in de kampen geregeld. Als de generale marsch of allarm geslagen wordt, dan mogen de manschappen niet alleen en op zich-zelve naar de allarmplaats gaan, maar verzamelen zich kwartierswijze, en marcheren aldus — pelottonswijze naar de verzamelplaats. Bij de hoogere bevelhebbers, worden de navolgende wachten geplaatst: Bij een generaal der infanterie of kavallerie, als opperbevelhebber: 1 officier, 2 onder-officiers, 1 muzikant, en 50 soldaten; geen opperbevelhebber zijnde: 1 officier, 1 on-

der-officier, 1 muzikant en 15 soldaten. Bij een luit.-generaal als korps-kommandant: 1 officier, 1 onder-officier, 1 muzikant en 20 soldaten; geen korps-kommandant zijnde: 1 onder-officier en 15 soldaten. Bij een generaal-majoor: 1 onder-officier en 12 soldaten.

III. De veldwachten. De volgende voorschriften regelen het uitzetten en het gedrag der veldwachten.

De veldwacht moet zoodanig opgesteld worden, dat zij zoo veel mogelijk voor den vijand verborgen is, en toch den laatste kan gadeslaan.

Zoolang als alle de posten uitgesteld worden, blijft de veldwacht onder het geweer.

Zij stelt zich dadelijk in gemeenschap met de nevenstaande veldwachten, door middel van patrouillen, welke berigten inwinnen van den stand, de sterkte, de hoegrootheid van het terrein, dat zij gadeslaat, en de uitgestrektheid van de keten harer schildwachten.

Zoodra er eene beweging bij de zij-veldwachten of posten voorvalt, zendt zij dadelijk patrouillen af, om de oorzaken op te sporen.

Zonder bevel valt zij niet aan, doch ondersteunt, naar omstandigheden, de neven haar staande posten. Gewoonlijk wordt het $\frac{2}{3}$ der veldwacht voor de posten en $\frac{1}{3}$ tot patrouillen gebezigd.

De veldwacht moet dadelijk door kunstige hindernissen hare standplaats zoeken te versterken.

Gedurende den nacht, zal zij, indien daartoe gelegenheid is, hare opstelling en die harer posten veranderen. Gedurende den dag kiest zij hoogten, en des nachts laagten tot standplaatsen.

Daár, waar de veldwacht zich verborgen kan opstellen, stelt zij eenen examineer-post van 1 onder-officier met 2 man voor zich uit.

De veldwacht doet geene eerbewijzingen. Zij heeft een schildwacht voor het geweer, die echter niet onmiddellijk voor de plaats der geweren staat, maar 50—100 schreden daarvan verwijderd en zoodanig geplaatst is, dat zij de uitgezette vedetten kan zien.

De terugtogt van eene veldwacht gaat niet regtstreeks naar den repli-post.

De veldwachten mogen gedurende den dag, de ransels afleggen.

De posten worden op de bijna overal gebruikelijke wijze uitgezet; die onmiddellijk voor den vijand staan, zijn dubbel; de verbinding- en aankondigings-posten zijn enkel, even als die voor het geweer.

Patrouillen. De veldwacht zendt patrouillen:

1. Naar den vijand.
2. In de keten van posten.

3. Tot gemeenschap der posten en het door kruisen van het terrein.
4. Tot het inwinnen van berigten omtrent buitengewone voorvallen.

De eerste drie zijn gewoonlijk slechts van twee man.

N°. 1 gaat niet verder dan tot 6 à 700 schreden voor de posten-keten. Bij dag plaatsen zij zich op hoogten, als die op het terrein aanwezig zijn, en blijven somwijlen lang op eene verborgen plaats staan, om den vijand te behoeren.

De patrouillen, die langs de keten sluipen, nemen haren terugweg achter de keten, opdat het geheele terrein doorzocht worde.

Wanneer er slechts weinige manschappen voorhanden zijn, dan kunnen de aflossingen gelijktijdig de taak der patrouillen n°. 1 en 2 opnemen.

IV. Geopende gevechts-orde. Uit het voorgaande heeft men gezien, hoedanig de opkweeking tot deze vechtwijze plaats heeft, en dat de manschappen uit het 3de gelid, daartoe bij voorkeur worden gekozen.

Volgens de reglementaire bepalingen, wordt uit het 3de gelid van iedere compagnie, een tirailleur-peloton gevormd, die dan in het bataillon de benaming van 1ste, 2de, 3de en 4de tirailleur-pelotons verkrijgen. Omtrent den aard van formatie der vier tirailleur pelotons van het bataillon, bestaan de volgende voorschriften:

- 1°. Wanneer het in *bataille* staat, stelt zich, op het kommando: pelotons uit het derde gelid formeren! het derde gelid van het 2de en 4de peloton, met regts uit de flank, *achter* het derde gelid van het 1ste en 3de peloton, en het derde gelid van het 5de en 7de peloton, met links uit de flank *voor* het derde gelid van het 6de en 8ste peloton, welkers derde gelederen op datzelfde kommando, twee schreden achterwaarts doen.
- 2°. *Uit de marsch-kolonne* (geopend of gesloten) zal op het kommando: pelotons uit het derde gelid, in de rechter- of linker flank formeren! de formatie der tirailleur-pelotons, door regts of links uit de flank naar de aangeduide plaatsen geschieden.

a. *Uit de geslotene pelotons-kolonne*, wordt de formatie van het 3de gelid in vier tirailleur-pelotons, zeer eenvoudig daardoor bewerkstelligd, dat de derde gelederen van alle de pelotons, door regts of links uit de flank, uittreden; zoodra zij gedemaskeerd zijn, oprukken en per compagnie een tirailleur-peloton vormen.

b. *Bij geslotene Marsch-kolonne* (met pelotons of sectien) wordt deze formatie als hierboven opgegeven is, daargesteld, namelijk door het uittreden en opsluiten der derde gelederen.

3°. *Uit de aanvals-kolonne*, zullen de pelotons van het 3de gelid, alle met regts en links uit de flank, op het bovenaangehaalde kommando, uittreden en op de beide flanken geformeerd worden. De formatie der tirailleur-pelotons van de compagnieën vóór het vaandel, geschiedt op de rechter, die achter het vaandel op de linker flank.

Het weder intreden geschiedt op het kommando: derde gelid formeren! op dezelfde wijze als het gelid is uitgetreden.

Wanneer de tirailleur-pelotons niet vooraf mogten gevormd zijn geworden, en het signaal tot tirailieren wordt gegeven, dan stellen de tirailleur-pelotons zich zoo snel mogelijk uit het 3de gelid te zamen, en handelen dan zoo als hiervoor is gezegd.

De plaatsing of opstelling der uitgetreden tirailleur-pelotons wordt, algemeen beschouwd, door de omstandigheden bepaald. Intusschen heeft men, als aan het doel beantwoordende, de navolgende opsluitings-wijzen der pelotons, in verbinding met het bataillon, aangenomen:

a. Als het bataillon *in linie* of in *marsch-kolonne* staat, dan scharen de vier tirailleur-pelotons zich zoodanig, dat het 1ste en 2de tirailleur-peloton, met het 1ste peloton van het bataillon, en het 3de en 4de tirailleur-peloton, met het 8ste peloton van het bataillon, op gelijke hoogte, doch vier schreden daarvan verwijderd, opgesloten komen. Op deze wijze volgen zij de bewegingen van het bataillon in linie marcherende, met pelotons-breedte, doch als het bataillon in kolonne marcheert, volgen zij de bewegingen in rijen of uit de flank.

b. Is het bataillon in *geslotene pelotons-kolonne*, dan komen de vier tirailleur-pelotons, in de aangewezen flank, en zoodanig opgesloten achter elkander, als de compagnieën, op gelijke hoogte met het hoofd der kolonne, twee schreden daarvan verwijderd.

c. Bij de *aanvals-kolonne* plaatsen de tirailleur-pelotons zich als in 3 is aangewezen.

De sterkte der te verspreiden tirailleurs, hangt van het terrein en de omstandigheden af, doch gewoonlijk begint men met $\frac{1}{3}$ van het aantal in de vuurlinie te verdeelen, en versterkt die allengskens. De overige dienen tot soutiens, welke, naar de omstandigheden, en op vlak terrein, zich op 100 à 150 schreden van de vuurlinie ophouden.

De evolutiën der tirailleur-pelotons uit het derde gelid, berusten op den algemeenen regel, dat de tirailleur-linie hare bewegingen dan alleen naar die van het bataillon rigt, wanneer de eerste zich slechts heeft uitgebreid, om het gevecht in te leiden, of het bataillon te dekken. Daarentegen zal het bataillon de bewegingen der tirailleur-linie volgen, als het te bereiken doel eene geopende gevechts-orde inroept; in dat geval moet het bataillon zich als hoofd-soutien beschouwen.

De verspreiding in de vuurlinie heeft plaats op het kommando: *zwermen* (*Schwärmen*). Alsdan gaan twee sectiën van den rechter vleugel des eersten tirailleur-pelotons, met regts uit de flank, en twee sectiën van den linker vleugel des vierden tirailleur-pelotons met links uit de flank, om de vleugels van het bataillon heen, en verspreiden zich, door op te marcheren, digt voor het front van het bataillon, in eene vuurlinie. Op deze linie volgen, op dezelfde wijze, doch bijeen en gesloten, de overblijvende sectiën van het 1ste en 4de tirailleur-peloton, als ondersteunings-troepen; deze marcheren door, tot dat zij 100 schreden van het bataillon verwijderd zijn. Is de vuurlijn 100 à 150 schreden van hen af en in beweging, dan volgen zij die, maar houden op denzelfden afstand halt, zoodra de vuurlinie halt houdt.

Om de vuurlinie achtereenvolgens te versterken, verspreiden zich de volgende sectiën van het 1ste en 4de tirailleur-peloton, op het herhaalde kommando of signaal van: *zwermen*; wordt dit signaal nogmaals gegeven, dan verspreiden de laatste sectiën van deze pelotons zich in de vuurlinie. De 2de en 3de tirailleur-pelotons, die tot nu toe achter het bataillon gestaan hebben, komen er alsdan voor, verstrekken de vuurlinie tot soutiens, en houden zich gereed, om bij de herhaling van het bovengenoemde signaal, van beide vleugels af, de vuurlinie, sectie'sgewijze te versterken. Moet de vurende linie tirailleurs worden afgelost, dan wordt aan eene volgende afdeling mondelings de aanwijzing gedaan, van zich te verspreiden, waarop zich de eersten teruggaande verzamelen, en wel zoodanig, dat zij eerst buiten het bereik van het vijandelijk vuur, de rijen sluitende, zich achter den ondersteuningstroep plaatsen. De 1ste vuurlinie trekt echter niet terug vóór dat de 2de of aflossing post gevat heeft. Deze zelfde beweging wordt gedaan, wanneer men voor eenen sterkeren vijand wil terug trekken, en men de 1ste vurende linie tirailleurs door eene tweede wil versterken.

Wanneer het signaal: *marsch* gegeven wordt, dan begint de vuurlinie hare voorwaartsche beweging, door de soutiens gevolgd wordende. Op *halt!* houdt de beweging op; — blijft het bataillon in *marsch*, dan begeven zich de daarvoor geplaatste troepen, op ongeveer 50 schreden om de vleugels en door de tusschenruimte van het 1ste en 8ste peloton van het voorwaarts rukkende bataillon.

Zoodra het bataillon tot op 15—20 schreden de nog uitgespreide linie tirailleurs genaderd is, maken deze tirailleurs:

a. Als het bataillon zich in *linie* bevindt, het front vrij, verzamelen zich met de achter de vleugels van het bataillon marcherende tirailleurs zeer snel als derde gelid, om den aanval mede te maken.

b. Is daarentegen het bataillon in *kolonne*, dan maakt het

gedeelte der tirailleurs, dat zich voor de breedte der kolonne bevindt, regts en links uit de flank, om aan de kolonne de noodige ruimte tot doorgang te openen. De geheele vuurlinie begeleidt de voorwaarts rukkende kolonne ter beider zijden, terwijl zij voortdurend den vijand beschiet, om ten slotte op de vijandelijke flanken te werken, als de kolonne met de bajonnet aanvalt.

Blijft het bataillon, na den aanval, in kolonne staan, dan behouden ook de in de vuurlinie verspreide tirailleurs hunne stelling, ongeveer in de tusschenruimte der kolonne (zie bij de aanvals-kolonne hieronder), tot dat het kommando of signaal, *marsch!* het weder voorwaarts rukken aanduidt. Wordt de bajonnet-aanval door het kommando: *deploijeert!* gevolgd, dan begeven de tirailleurs zich zoo snel als doenlijk is, uit de tusschenruimten, achter de vleugels van het bataillon, om den opmarsch van het bataillon niet op te houden, of het vuren te verhinderen.

Om aanvals-kolonnen te verbinden, zullen op het kommando: *tirailleurs in de tusschenruimten!* het 1ste tirailleur-peloton regts, en het 4de zich links in de tusschenruimten, in vuurlinie verspreiden, en op gelijke hoogte met het hoofd der kolonne post vatten; bij herhaling van het kommando, verspreiden zich de 2de en 3de tirailleur-pelotons.

Als algemeene regel is aangenomen, dat men zoo min mogelijk gebruik maakt van de signalen, en deze alleen aanwendt wanneer de kommando's niet kunnen gehoord worden.

V. *Formatie der kompagnies-kolonnen.* Deze formatie is in het Pruisische leger zeer in zwang, en vindt dagelijks meer bijval, omdat zij een zeer eigenaardig midden tusschen de geslotene en geopende gevechts-orde vormt, en zeer spoedig en tevens op eene doelmatige wijze den overgang van de eene tot de andere gevechtswijze toelaat. Alle bewegingen worden door deze formatie bevorderd, terwijl zij eene zeer geschikte verdediging tegen kavallerie-aanvallen aanbiedt.

De kompagnie is in hare gewone formatie op drie gelederen, in *twee pelotons*, en ieder peloton in *vyf sectiën* verdeeld. De kompagnie-kolonne bestaat uit *drie* achter elkander geplaatste *pelotons*, ieder peloton op *twee gelederen* gerangschikt. De officier pelotons-kommandant staat op den rechter vleugel van ieder peloton; een onder-officier komt op den linker vleugel. De tambours komen tusschen de achterste en middelste pelotons der kompagnie-kolonne; de kapitein plaatst zich voor het midden der kolonne, de horenist links van hem. Het 3de peloton wordt altijd uit het 3de gelid der kompagnie gevormd, en maakt alzoo het achterste gedeelte der kolonne uit.

Als het bataillon in *linie* staat; dan stellen het 1ste en 2de gelid van al de oneven pelotons, op het kommando: *Formeer*

de kompagnieskolonne! het eerste peloton der kompagnieskolonne te zamen; het 3de gelid van al de oneven pelotons treedt 6 schreden terug, om, in gemeenschap met het 3de gelid van al de even pelotons, dat met regts uit de flank er achter marcheert, het 3de peloton van iedere kolonne te vormen. De beide gelederen der evene pelotons stellen zich, door regts uit de flank met rothen, schuins regts, achter het eerste peloton, om het midden van iedere kolonne uit te maken.

Moeten er uit eenen geopenden of gesloten marsch of uit eene *aanvals-kolonne*, kompagnieskolonnes gevormd worden, dan blijven de beide voorste gelederen van het aan het hoofd staande peloton van iedere kompagnie, als de voorste pelotons van iedere kompagnieskolonne staan. Het 3de gelid der eerstbedoelde pelotons, treedt zijwaarts uit, om achter het 3de gelid van het (intusschen oprukkende) voormalige achterste peloton der kompagnie, welks 1ste en 2de gelid nu het middelste peloton zullen uitmaken, in den looppas, plaats te nemen, en alzoo het 3de peloton van iedere kolonne te vormen.

Wanneer het noodig geoordeeld wordt, dat een bataillon, tot inneming van eene grootere terreinoppervlakte, met kompagnieskolonnen uit elkander zal gaan, dan geschiedt dit op het kommando: *deploijeert in kompagnieskolonnen!* Hierbij kan eene kompagnie als rigtingskompagnie worden aangeduid, welke alsdan blijft staan; heeft dit niet plaats, dan is het aangenomen, dat de vaandelkompagnie zal stand houden en tot rigting zal dienen. Op het bovenvermelde kommando, gaan de kompagnien voor of regts van het vaandel met *regts* uit de flank, en die achter of links van het vaandel, met *links* uit de flank, om zich op ongeveer 80 schreden op de verlenging der frontlijn der stand houdende, of rigtingskompagnie, uit elkander te begeven. Aldaar aankomende, worden de kompagnieskolonnen gevormd, wanneer deze niet alvorens waren zamengesteld.

Wanneer het signaal tot tiraileren gegeven wordt, dan verspreidt (wanneer geen kleinere afdeeling wordt aangeduid), zich in dit geval, het gehele voorste peloton in eene vuurlinie uit, zooals vroeger is opgegeven. De terugblijvende pelotons van de kolonne, beschouwen zich dan als de soutiens der vuurlinie. Op het signaal voor het inrukken der vuurlinie, nemen zij deze achter aan de kolonne op, zonder zich aan de oorspronkelijke rij-opvolging der pelotons te storen.

Het vormen van de oorspronkelijke formatie van het bataillon, geschiedt door tegenovergestelde bewegingen (op het signaal: *das Ganze Ruf!*). Niets belet echter, dat, naar de omstandigheden, bij een opmarsch in linie, ook het 3de peloton der kompagnieskolonne in de linie kan plaats nemen.

De kompagnien schouderen, zoolang zij uit elkander ge-

plaatst zijn van zelfs de geweren op het kommando *marsch!* en nemen het geweer over; op het kommando *halt!* zetten zij de geweren af.

TRAKTEMENTEN, SOLDIEN EN RATIONS DER OFFICIEREN, ENZ.

1°. Traktement en rations der officieren:

Een regiments-kommandeur bij de infanterie: 2500 Thlr.
 " " " bij de garde-kavallerie: 2600 Thl. en 5 zware rations.
 " " " linie-kavallerie: 2250 Thlr. en 5 ligte rations.
 " " " Landwehr: 1800 Thlr.; - indien hij vroeger 2500 Thlr. getrokken heeft, behoudt hij die.

Een hoofd-officier bij de infanterie heeft: 1800 Thlr. en drie rations, bij de kavallerie en artillerie: 1900 Thl. en 4 rations.

Kapiteins en ritmeesters. Bij elk infanterie regiment, hebben de 6 oudste kapiteins, en bij elk kavallerie-regiment, de 2 oudste ritmeesters, zoo als bij de artillerie-brigade, de 7 oudste kapiteins, het traktement der 1ste klasse, en als zoodanig bij de infanterie: 1200 Thlr. en 2 rations; bij de kavallerie en artillerie: 1500 Thlr. en 3 rations. Het traktement van de 2de klasse, is 600 Thlr. bij de infanterie en 700 Thlr. bij de kavallerie en artillerie.

1ste Luitenants 1ste klasse. Bij elk infanterie-regiment, trekken 7, en bij elk kavallerie-regiment, 2 eerste luitenants het traktement van 1ste klasse, dat is 2/3 of 50 Thlr. 's maands. De 3 jongste 1ste luitenants trekken tweede luitenants tractement.

Bij de artillerie-brigaden zijn 8 eerste luitenants 1ste klasse à 28 Thlr. 's maands.

1ste Luitenants 2de klasse en tweede luitenant, 17 Thlr. 's maands.

De officieren van het 1ste regiment garde, en die van het regiment lijfwachten hebben tafelgelden te weten:

Regiments-kommandeur 40 Thlr.; bataillons-kommandant en hoofd-officieren 50 Thlr.; de kapiteins en ritmeesters 20 Thlr., de 1ste en 2de luitenants, regiments-artsen en rekeningvoerders 12 Thlr. 's maands. Toelage voor kleeding voor alle officiers: 5 Thlr. 's maands.

2°. Tractementen der geagreerde officieren:

Een kolonel en luitenant-kolonel het traktement eens hoofd-officiers.

Een majoor, dat van een kapitein of ritmeester.

De kapiteins by de infanterie en voet-artillerie: 50 Thlr.

's maands; bij de kavallerie, rijdende artillerie en genie, 40 Thlr. 's maands.

De luitenants als bij de regimenten:

3°. Tractementen der officieren zonder troepen:

Een generaal der infanterie, kavallerie- en luit.-generaal, als kommanderend generaal: 4000 Thlr.; persoonlijke toelage: 6000 Thlr.; toelage voor een registrateur en drie schrijvers: 444 Thlr. en 10 zware rations. De persoonlijke toelage der sedert 1824 benoemde kommanderende generaals, is op 3000 Thlr. bepaald.

Een luit.-generaal als divisie-kommandant: traktement 4000 Thlr.; persoonlijke toelage 1200 Thlr.; toelage voor 2 schrijvers 96 Thlr.; bureau-kosten 120 Thlr.; 8 zware rations.

Een generaal-majoor als divisie-kommandant: traktement 5000 Thlr.; persoonlijke toelage 1200 Thlr.; toelage voor 2 schrijvers 96 Thlr.; bureaunkosten 120 Thlr.; 6 zware rations.

Een generaal-majoor als brigade-kommandant: traktement 2600 of 2500 Thlr.; persoonlijke toelage 500 Thlr.; voor 1 schrijver 48 en bureaunkosten 60 Thlr. De brigade-landwehrrkommandanten, eveneens eene persoonlijke toelage van 500 Thlr.; doch voor de meerdere schrijverijen: 96 Thlr. en bureau-kosten 120 Thlr., 6 rations.

Een chef van den generalen staf: 2600 of 2250 Thlr., 5 rations.

Een staf-hoofd-officier: 1900 of 1500 Thlr.; 4 rations.

Een kapitein: 1000 of 500 Thlr., 5 rations.

Een luitenant: toelage 72 Thlr.; 5 rations, bij den grooten generalen staf.

Elk soldaat krijgt aan voeding in het garnizoen 1½ pond brood dagelijks.

Bij het garde-korps trekt soldij per maand:

Een Feldwebel en wachtmeester 8 Thlr. 15 Sgr.

» Oppervuurwerker. . . . . 11 » » »

» Vuurwerker. . . . . 6 » 15 »

» Onder-officier. . . . . 5 » 25 »

» Bombardier. . . . . 4 » » »

» Gefreiter. . . . . 2 » 21 »

» Soldaat. . . . . 2 » 15 »

De Feldwebel trekt 's maands 4 Thlr. 5 Sgr. tafelgeld.

Elk militair in active dienst, heeft regt op een vrij kwartier, of krijgt daarvoor vergoeding, insgelijks voor vuur en licht. Zoo ontvangt b. v. een generaal der infanterie en kavallerie, in de steden der 1ste klasse, per maand, 's winters:

56 Thlr.; des zomers 24 Thlr.; in de steden der 2de klasse, des winters: 27 Thlr. en des zomers 18 Thlr. Deze toelagen gaan afdalende tot 6 Thlr., voor de luitenants der infanterie, in de steden der 1ste klasse. Deze toelagen zijn bekend onder den naam van *winter- en zomer-servis*. De officieren van het garde-korps ontvangen eene hoogere toelage.

RIDDER-ORDEN EN ONDERSCHIEDINGS-TEEKENEN.

1°. De orde van den zwarten adelaar, den 18den Januarij 1701 door *Frederik I* gesticht, is de eerste ridder-orde der monarchij. Alle koninklijke prinsen hebben, door hunne geboorte, het regt op het bezit daarvan, doch zij wordt eerst aan hen uitgereikt, zoodra zij het elfde levensjaar zijn ingetreden. De orde heeft slechts eene klasse, en wordt niet dan aan vorsten en de hoogste staatsbeambten gegeven. Zij geeft aan den bezitter den rang van luitenant-generaal. De ridders zijn ook te gelijk ridder der *roode adelaars-orde* 1ste klasse.

2°. De orde van den rooden adelaar, werd in het jaar 1705 ingesteld door den erfprins *Georg Wilhelm van Anspach*, en droeg destijds den naam van *ordre de la sincérité*; later zijn de statuten dezer orde aan menigvuldige wijzigingen onderworpen geweest; thans volgt zij in rang op die van den *zwarten adelaar*. Deze orde heeft vier klassen en strekt tot belooning van burgerlijke en militaire verdiensten.

3°. De militaire orde van verdiensten (*pour le mérite*) was door koning *Frederik I* aanvankelijk gesticht, onder de benaming van *ordre de la générosité*, doch werd door *Frederik II* in de bovengemelde orde veranderd; hoezeer zij in de beginne ook aan burgerverdiensten tot belooning verstrekte. Ingevolge de nieuwe statuten van 18 Januarij 1810, wordt deze orde alleen uitgereikt aan de op het slagveld verworvene verdiensten. Zij heeft slechts eene klasse.

4°. Orde van St. Jan (*St. Johanniter-orde*) heeft den 25 maart 1812, haar aanwezen verkregen; doch was afgeleid uit de vroegere orde van dezen naam. De koning schenkt haar aan die personen, welke zich aan de monarchie verdienstelijk hebben gemaakt, welke personen van adel moeten zijn.

5°. De orde van het ijzeren kruis, werd den 10den Maart 1815, bij gelegenheid van den bevrijdings-worstelkamp, en ook alleen daarvoor, gesticht. Deze orde heeft twee klassen, en is erfelijk, zoo lang er nog personen bestaan, die er eenige aanspraak op kunnen maken, dat zij namelijk een kloekmoedig deel hebben genomen aan dien strijd, en de orde vroeger niet ontvangen hadden.

6°. Het militaire eereteeken, werd door den koning in 1826 ingesteld, als belooning voor moedig gedrag voor den 7. D. N°. 8.

vijand, voor onder-officieren en soldaten. Hiervan bestaan tegenwoordig twee klassen, een zilver kruis, en eene zilveren medaille.

7°. Het officiers-kruis voor trouwe dienst, is in het jaar 1823 gesticht en wordt aan 25jarige trouwe dienst geschonken. Hiervan is slechts eene klasse, bestaande uit een goud kruis.

Voor onder-officieren en soldaten, bestaan drie verschillende dienst-onderscheidings-teekenen, namelijk voor 21, 15 en 9jarige dienst; de eerste is eene gouden plaat, de tweede eene zilveren idem, de derde eene ijzeren idem met zilver ingevat.

Overigens bestaan er nog eene herinnerings-medaille aan de veldtogten van de jaren 1813 en 1814, en de Neuchateller medaille.

PENSIOENEN.

BETREKKING.	Jaarlijksche Bijdrage tot het Pensioen-fonds. — Rthl.	PENSIOEN BIJ EEN DIENSTTIJD VAN		Van het 30ste dienstjaar wordt het pensioen met elke 10 jaren verhoogd met Rthl.
		a.	b.	
		15 tot 25 jaren.	25 tot 30 jaren.	
1) Tweede en 1 ^{ste} luitenants 2 ^{de} klasse.	5	120	180	60
2) Eerste luitenants 1 ^{ste} klasse.	5	150	225	75
3) Kapitein en ritmeester 2 ^{de} klasse.	15	250	375	125
4) " " 1 ^{ste} "	25	375	560	185
5) Majoor en luitenant-kolonel.	55	500	750	250
6) Regiments-kommandant en kolonel.	59 } 55 }	700 } 700 }	1050 } 1050 }	350 } 350 }
7) Brigade-kommandant, als :				
a. Kolonel.	68	775	1160	385
b. Generaal-majoor.	85	900	1350	450
8) Divisie-kommandant :				
a. Als generaal-majoor.	115	1125	1685	560
b. " luitenant-generaal.	155	1575	2060	685
9) Chef der genie, artillerie of van den generalen staf.	200	1625	2450	810
10) Kommanderende generaals :				
a. Als luitenant-generaal.	275	2000	5000	1000
b. " generaal der infanterie of kavallerie.	375	2500	5750	1250

STERKTE VAN HET KORPS OFFICIEREN EN MILITAIRE BEAMBTEN.

Op den 29ste September van het jaar 1858, was dit korps als volgt zamengesteld :

- 1 Generaal-veldmaarschalk.
- 2 Generaals der kavallerie.
- 8 " " infanterie.
- 25 Luitenant-generaals.
- 81 Generaal-majours.
- 129 Kolonels.
- 37 Luitenant-kolonels.

- 535 Majours.
- 1479 Kapiteins of ritmeesters.
- 1337 1ste Luitenants.
- 5717 2de " "

Te zamen 9406 Officieren.

713 Militaire beambten (waaronder de officieren van gezondheid.)

Totaal 10,121 Officieren en militaire beambten.

Hiermede hebben wij — naar ons beste weten — de voor- naamste en belangrijkste bijzonderheden van den Pruisischen

krijgsstaat medegedeeld, en in eenen vorm voorgedragen, die het overzicht gemakkelijk maakt. De opgave der bronnen, welke wij, behalve onze bijzondere berigten, hebben geraadpleegd, zal dengenen, die meerdere details verlangt, in staat stellen, die op te sporen. Intusschen vermeenen wij, dat het door ons medegedeelde een geheel vormt, dat men elders, in zulk een zoo kort bestek, te vergeefs zoude zoeken. Dat zulk eenen arbeid moeilijk en niet van de aangenaamste is, zal ieder begrijpen, die in de noodzakelijkheid is geweest, om deze of gene zaak te moeten opsporen. Of nu die arbeid het nut zal stichten, dat wij bij den aanhef en bij het met zorg bijeenbrengen dezer bijzonderheden, voor oogen hadden, zal de ondervinding moeten bevestigen. Zulke werkzaamheden behooren eigenlijk bij onze ambassades te huis, en welligt worden die daár bewerkstelligd, in welk geval ons hoog militair bestuur, in het bezit van dergelijke documenten moet zijn. Is dit echter niet het geval, dan zullen onze bemoeijingen, vooral in de *loopende oogenblikken*, niet geheel nutteloos zijn geweest, en, zoo wij hopen, de goedkeuring van het genoemd bestuur mogen wegdragen.

Het Russische leger is het tweede voorwerp onzer werkzaamheden geweest, en zal alzoo in het eerstvolgende opstel behandeld worden.

J. C. VAN RIJNEVELD.

EENIGE BEDENKINGEN

OVER

DE WIJZE VAN BERGEN EN DRAGEN DER PATRONEN

BIJ DE

INFANTERIE.

(Ingezonden.)

Dat de wapening, de kleeding en uitrusting der infanterie nog geenszins eene te wenschen volmaaktheid bekomen hebben, daarvan zijn de officieren van ondervinding overtuigd. Het zou niet moeilijk vallen, dit aan te toonen, en zodoende eenige bevreemding op te wekken, dat daarin geen veranderingen schijnen te komen. Welligt bestaan er omstandigheden, die het invoeren van verbeteringen beletten, waarover wij niet kunnen of mogen oordeelen; doch deze zullen echter niet verhinderen, met een woord te gewagen, van de wijze, waarop bij ons de patronen gedragen en geborgen worden.

Het zal welligt aan sommigen zonderling toeschijnen, dat ik juist dit onderwerp gekozen heb; maar men moet zelf eeni-

gen tijd een vijftigtal patronen gedragen, en er eenige uit de tasch gehaald hebben, om het belangrijke van dat onderwerp goed te kunnen beoordeelen.

Het toestel, waarin de soldaat, het kleinste gedeelte van de hem toegedeelde munitie, moet dragen, is vrij omslagtig, en voor den soldaat, in spoed vereischende omstandigheden, zeer moeilijk te behandelen. Het grootste gedeelte van den voorraad heeft geene betere plaats, daar deze, in den ransel geborgen, dikwerf tusschen nat linnen of doorweekte schoenen, aan spoedig bederf bloot staat.

Dat het nemen der munitie uit de tasch moeilijk is, daarvan kan men zich telkens bij het vuren, overtuigen, daar de soldaten, als men het niet tegengaat, altijd pogingen doen, om eenige patronen tusschen den rok of kapot, op de borst, of in de mouw-opslagen te bergen, ten einde ze spoediger te kunnen nemen.

Intusschen is het waarheid, dat de patronen, bij de meeste Europesche legers, bijna eveneens gedragen worden, waaruit welligt zoude af te leiden zijn, dat het moeilijk is, om eene betere wijze van berging-transport uit te denken. Ik wil mij dan ook geenszins vleijen, den steen der wijzen, in dit opzigt, gevonden te hebben, doch vermeen een voorstel te mogen doen, dat welligt tot verbetering kan leiden.

Een Fransch generaal, aan het wapen der infanterie vreemd, vermeent dat men in het bovenbedoeld gebrek zoude kunnen voorzien, door het gewigt van den te dragen munitie-voorraad te verdeelen. Met onze tegenwoordige tasschen kan er aan geene verdeling gedacht worden, en daar het bergen van de munitie in den ransel ook zeer ondoelmatig is, zoo komt het mij voor, dat men, den voorslag van den bovenbedoelden generaal in aanmerking nemende, de tegenwoordig in gebruik zijnde patroontasch moest afschaffen. In plaats van deze, zoude men zoo vele blikken schuifkistjes kunnen nemen, als er pakjes patronen aan den soldaat gegeven worden. De kistjes moesten in stevig leder worden geplaatst, van boven met eenen buigzamen overslag voorzien, en daarbij aan eene van de grootste platte zijden een passant gehecht worden, om daardoor eenen lederen gordel te steken, welke de soldaat om het lijf, boven de heupen, bevestigde. De kistjes aan den gordel en om het lijf verschuifbaar zijnde, zoo zoude men die naar eene behoorlijke evenredigheid om het lijf kunnen verdeelen. Bij gewone exercitien, zoude men ze naar achteren bijeen kunnen schuiven. Bij het vuren kon een dezer kistjes op de regter zijde geschoven worden, en wel zoodanig, dat het, wanneer de soldaat het geweer vlak heeft, juist onder den greep geplaatst was.

Het zoude niet moeilijk vallen, dezen gordel zoodanig in te rigten, dat ook de sabel of het bajonnet, achter aan de linker zijde kon bevestigd worden. Welligt zoude deze wijze van

uitrusting niet sierlijk staan, doch het oog wordt aan alles gewoon.

X.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

III.

Dignum patella operculum (1).

Een zich niet noemend kavallerie-officier, doet ons een *reptiek* toekomen, op n°. 1 van dit rubriek, betoogende, dat er andere, dan de daár opgegevene, oorzaken bestaan, dat de kavallerie-officiëren de minderheid der geabonneerden uitmaken. De geëerde schrijver, heeft om zijne bewijsgronden te sprekender te maken, en ons te overtuigen dat de schuld geheel aan ons lag, ons voorgehouden, dat onzen arbeid in den eigenlijken zin, de toegenegene medewerking der kavallerie-officiëren niet verdiende. Daarop volgt de opsomming van een legio bladzijden, van den eersten tot den 6den jaargang ingesloten, alwaar onderwerpen behandeld zijn, die de goedkeuring des geachten beoordeelaars niet hebben kunnen verwerven. De meeste der op deze wijze op den *index* geplaatste artikelen, zijn door de schrijvers met name geteekend; en daaronder zijn er, die zoo wat algemeen voor de somniteiten van onze militaire literatuur gehouden worden. De artikelen, die ons door kavallerie-officiëren toegezonden waren, hebben evenmin bijzonder de goedkeuring des opmerkers mogen wegdragen. De beoordeelaar is echter wellevend genoeg geweest, om onze eigenliefde, als redactie, niet *regtstreeks* te kwetsen; doch wij hebben het er voor gehouden, dat de massa onzer geringe voortbrengselen, door de woorden: «gm niet van vele anderen te gewagen,» mede op den *index* geplaatst zijn. De *ingezondene* vertaling van *het geschiedkundig overzicht van het wapen der kavallerie*, door *La Roche Aymon*, heeft — daar dit niet genoemd wordt — genade gevonden. Vervolgens legt de geëerde briefschrijver ons eenige vragen voor, die, ieder op zich-zelve, als eene voortzetting van het bovenbedoelde betoog kunnen beschouwd worden. De voornaamste komen beknopelijk op het volgende neder:

Daar de redactie necrologien van kapiteins, luitenants, en «zelfs van eenen hoogleeraar» geeft, die maar zoo *telle quelle* belangrijk waren, waarom er dan niet van alle onze somniteiten gegeven worden: b. v. de generaals *Janssen*, *Tindal*, *Trip*, enz. Waarom «er extracten uit Fransche militaire tijdschriften in de Fransche taal worden opgenomen;» dat het, bij gebrek aan stof, voorzeker beter is «goede artikelen uit «vreemde werken over te nemen, dan *telle quelle* het een «en ander bijeen te rapen. Waarom in alle gevallen dan die artikelen niet vertaald werden; «daar er helaas! maar te veel officieren in ons leger gevonden worden, die de Fransche taal in het geheel niet, of slechts gebrekkig verstaan?» en waarom de *vervolgen* van eenige artikelen niet verschijnen: b. v. dat van den tiendaagschen veldtogt, enz. De geëerde schrijver eindigt met

den wensch uit te drukken, dat wij dit alles niet zullen beschouwen, als voort te komen uit bedilzucht, maar het zullen opnemen als een bewijs van ware belangstelling.

Wij hebben den korten inhoud van dezen brief medegedeeld, eerder om de ontvangst te doen kennen, dan hem uitvoerig te beantwoorden; dewijl men toch niet van ons vergen zal, dat wij de afgelegde loopbaan des *Militairen Spectators* zullen verdedigen. Wij zullen alleen de belangstelling des geëerden schrijvers opmerken, dat hetgene Zijn Edele afkeurt, door anderen geprezen wordt, waarvan wij Zijn Edele even sprekende bewijzen kunnen voorleggen. Verder, dat wij meer dan ééne aanvraag hebben leggen, om den *Spectator* in de Fransche taal te redigeren, ten einde meer naar buiten te kunnen werken; — dat wij de namen op de abonnementslijst nagaande, dat overgroote aantal officieren niet vinden, die de Fransche taal niet zouden verstaan; — dat wij ons niet kunnen regelen naar de *by-lezers*, maar dat wij ons rigten naar de meerderheid der aan ons bekende geabonneerden; dewijl de prijs van het tijdschrift zoo laag mogelijk is gesteld, opdat ieder officier zich zoude kunnen abonneren; — dat eene redactie den besten rigtsnoer vindt, in de persoonlijke kennis van zijn publiek, waarvoor zij schrijft; — dat er geene redactie bestaat, die, wetenschappelijke onderwerpen behandelende, zonder die persoonlijke kennis, zich aan de gevoelens der meerderheid kan aansluiten; en dat wij ons, om onzen werkring eenigzins te regtvaardigen, met het einde van dezen jaargang, eene lijst der inteekenaren zullen leveren, indien namelijk daartegen geene bedenkingen bestaan bij de meerderheid der inteekenaren. Verder merken wij den geëerden schrijver aan, dat wij op ons register juist eene reclame vinden, op de ons in der tijd *toegezondene* vertaling van het artikel van *La Roche-Aymon*, dewijl men de vertaling, wat te stijf en gewrongen vond, terwijl men aan het oorspronkelijke de voorkeur zou hebben gegeven; dat artikelen, zoo als die van *Joachim Ambert* en anderen, niet *telle quelle* bijeengeraapt zijn, en dat deze door de vertaling, voorzeker de locale kleur en het karakteristieke zouden verloren hebben; dat wij tegen het gevoelen van den geëerden schrijver, dat van een groot getal geabonneerden kunnen overstellen, die telkens iets van dien schrijver *onvertaald* willen zien opnemen; dat de vreemde journalen, wegens den hoogen prijs, niet dan zeer schaarsch gelezen worden, en dat wij derhalve de meerderheid genoeg doen, met nu en dan eens een artikel uit die tijdschriften over te nemen.

Wat het leveren van *biographiën* betreft, zoo wenschten wij, tot leering en behartiging van den gegeven wenk van den schrijver, het middel te vernemen, op welke wijze men eene biographie kan *improviseren*, zonder daartoe de noodige bescheiden te bezitten. Wij hadden gedacht, dat het publiek, van tijd tot tijd eene biographie ziende verschijnen, ook tevens zoude gevoeld hebben, hoe moeilijk het valt om zulke schetsen zamen te stellen, zelfs dan nog, wanneer wij in de gelegenheid worden gesteld, om uit goede bronnen te putten, en dat het ons zeer gaarne zulke schetsen kwijtschold, waarvan ons de bronnen ontbraken; en wij geloven ook niet te dwalen, met ons aan dat vermoeden vast te houden.

(1) Op dat potken dient dien pollepel.

Indien de schrijver ons zijnen naam geopenbaard had, dan zouden wij in de gelegenheid zijn geweest, aan Zijn Edele de bewijzen voor te leggen van de moeilijkheid der redactie van een tijdschrift, voor een klein leger, en hoe verschillend de gevoelens, wenschen en verlangens zijn. Dan voorzeker zou de schrijver, onder al die *doornen*, eene enkele *roos* voor ons geplukt hebben. Gedurende de 10 jaren, dat wij, om zoo te zeggen, aan den grooten weg timmeren, hebben wij eenige ondervinding opgezameld, die wij gaarne aan den geeerden schrijver willen mededeelen, vooral wat betreft de *keuze* der artikels, waarop Zijn Edele vooral valt. En om dit dadelijk ten uitvoer te kunnen leggen, verzoeken wij den onbekenden, een opstel te leveren, 't welk Zijn Edele toch geene moeite zal kosten, daar het uit zijnen brief blijkt, dat Zijn Edele meer dan gewone talenten en een veel omvattend oordeelsvermogen bezit. Van onze zijde, zullen wij ons plegtig verbinden, aan het ons op te geven adres, alle de opmerkingen te zenden, die op dat opstel zullen inkomen, en daar er zeer weinige artikelen, zonder opmerkingen blijven, zoo is het te verwachten, dat wij niet *en défaut* zullen genomen worden. Ten slotte nemen wij de vrijheid hierbij te voegen, dat de schrijver het zal hebben opgemerkt, dat wij bij *onze* critiek, altijd, naar vermogen, de middelen ter verbetering aanwijzen; iets dat in Zijn Edelens brief gemist wordt, en dat juist het voornaamste bewijs van belangstelling zoude gegeven hebben. Intusschen blijven wij den schrijver zeer dankbaar voor zijne goede meening.

J. C. v. R.

Uerscheidheden.

De geweren met percussie-slotten, worden allengskens, bij de legers der Duitsche mogendheden ingevoerd. Beijeren volgt nu daarin het voorbeeld van Saksen en Wurtemberg, dewijl een koninklijk bevelschrift, de vervaardiging van 50,000 percussie-slotten heeft bevolen. Dit besluit, den 20 December 1858 gegeven, hield mede in, dat deze slotten in 4½ maand moesten geleverd worden. Twee kompagnien van elk regiment, zullen voorloopig met deze geweren gewapend worden.

De dood des Franschen maarschalks *Lobau* heeft aanleiding gegeven tot het navolgende kort overzicht der thans nog levende Fransche maarschalken. Van de door *Napoleon* benoemden, zijn er nog slechts zes in leven. Twee van hen behooren tot de 18 generaals, welke, te gelijk met den thans regerende koning van Zweden, op den 19den Mei 1804, tot maarschalken van Frankrijk benoemd werden, te weten: *Moncey*, hertog van Conegliano, (84 jaren oud) en *Soult*, hertog van Dalmatie (wordt op den 29ste Maart 71 jaar). *Victor*, hertog van Belluno, werd den 11den Julij 1807, te Berlijn, tot deze hoogste militaire waardigheid verheven; 72 jaren oud, leeft hij stil, zonder zich met de staatkunde of militaire zaken te bemoeijen; hij is het tegenwoordig bestuur niet toegedaan. *Oudinot*, hertog van Reggio, verwierf den maarschalks-staf op het bloedige slagveld van Aspern (1809); hij is 71 jaren oud en heeft sedert 1825 geene actieve betrekkingen bekleed. *Macdonald*, hertog van Tarente, heeft zijn 74ste

jaar bereikt; zijn moedig en beleidvol gedrag in den slag bij Wagram (1809) verhief hem tot maarschalk van Frankrijk; ook hij is sedert lang van het werkdadig tooneel afgetreden, om zijne dagen in rust door te brengen. De laatste nog levende en door *Napoleon* tot maarschalk verheven generaal, is *Marmont*, hertog van Ragusa, die eveneens in 1809, in het bloedige gevecht bij Znaym, den maarschalksstaf deelachtig werd; — hij is 65 jaren oud, en leeft sedert 1850 buiten lands. De anderen eindigden op verschillende wijzen hun leven: *Lannes*, hertog van Montebello, en *Bessières*, hertog van Istrien, vielen op het slagveld, de een in 1809, de ander in 1815. *Murat* werd in 1815 ter dood veroordeeld door eenen krijgsraad. *Ney*, prins van de Moskowa, werd eveneens in datzelfde jaar, door de Pairskamer ter dood veroordeeld. *Berthier*, prins van Neuchatel, benam in eene vlaag van zwaarmoedigheid, zich-zelfen het leven in 1815, terwijl *Brune*, in datzelfde jaar, zijn voorbeeld volgde, om zich aan de mishandelingen van een woedend gepeupel te onttrekken. *Mortier*, hertog van Treviso, viel in 1855, door het machine *Fieschi*. *Perignon*, stierf in 1818; *Serrurier*, in 1829; *Kellerman*, hertog van Valmy, in 1820; *Lefébvre*, hertog van Danzig, in 1821; allen in vergevorderde jaren. Daarentegen stierven, in de volle kracht der mannelijke jaren: *Augereau*, hertog van Castiglione, in 1816; *Massena*, hertog van Rivoli, in 1817; *Davoust*, hertog van Auërstadt, in 1823; *Suchet*, hertog van Albufera, in 1826, en *Gouvion St. Cyr*, in 1850. Van de door *Lodewyk XVIII* benoemde maarschalken, zijn de hertog van *Coigny*, in 1825, de graaf *Beurnonville*, in 1821, de marquis *Viomenil*, in 1827, en de graaf *Lauriston*, in 1828 gestorven. *Karel X* heeft twee maarschalken benoemd: de marquis *Maison* en de graaf *Bourmont*. De graaf *Gerard*, de graaf *Clauzel*, *Mouton* (graaf *Lobau*), de marquis *Grouchy* en de generaal *Valée*, hebben den staf, uit de handen van *Lodewyk Philips* ontvangen.

De *Algemeine Militär-Zeitung* van 25 Januarij, verhaalt het volgende uit Hanover: De Hanoversche artillerie gaat voort met het invoeren van vele verbeteringen, en het toepassen van nuttige en doelmatige uitvindingen op het artillerie-materieel. Onder deze moeten genoemd worden: de invoering van percussie-toestellen bij de veldstukken, en die van eene *kogelpers*, die het kogelgieten heeft doen afschaffen en door welke de geweel-, bus-, karabijn- en pistool-kogels zeer compact geperst worden. Dit werktuig kan in 5 minuten 800 dezer kogels leveren. Verder wordt gemeld, dat het den uitvinder en vervaardiger der beide bovengenoemde inrigtingen, zijnde de zoon van eenen dorpsmit, met name *Gieselman*, tevens gelukt is, om een 6de kanon uit staafijzer te smeden, af te draaijen en te boren.

De bespieders zullen allengskens buiten militair gebruik raken, sedert de staatkundige dagbladen, die taak hebben opgenomen. Vroeger besteedde men duizenden guldens, om eenige berigten over de sterkte, standplaatsen en bewegingen des vijands in te winnen; om de bevelvoerders bij name, hun karakter, wijze van zien, enz., te kennen; doch dit alles kan men tegenwoordig, voor den prijs van een abonnement, op het een of ander voornaam nieuwsblad, te weten bekomen.

Niet alleen dat men daarin al die bijzonderheden van de zijde des vijands ziet opgenomen; maar in dezelfde bladen, vindt men op eene naieve wijze, ook al de bijzonderheden van de eigene strijdkrachten en strijdmiddelen vermeld, en, zoo het heet, met de uiterste naauwkeurigheid beschreven. Zoo kunnen de Belgen, hun geld in den zak houden, daar hen ieder man, ieder korporaal, onder-officier en officier, die over de rivieren naar Noord-Brabant marcheren, worden opgegeven. En om den Belgen den weg te wijzen, waar zij het minste leed te wachten hebben, zoo hebben zij slechts in onze nieuwspapieren te onderzoeken, welke wegen en toegangen versterkt en hoedanig dezelve versterkt worden, terwijl zij verzekerd kunnen zijn, dat die, waarvan niets gemeld is, open en bloot liggen; voor 't minst dit laat zich vermoeden, tenzij de correspondenten mogten gedwaald hebben. Dit alles — wij houden er ons van verzekerd — geschiedt uit louter *naïviteit*, om er geen ander woord voor te bezigen; maar is het niet te verwonderen, dat niet een dezer bladen, zelfs geen der officiele, het verkeerde, ja zelfs het gevaarlijke van zoodanige mededeelingen heeft aangewezen? Immers de aanleg van veldwerken, het versterken van enkele punten, het bewapenen van enkele toegangen, staan dikwerf zóo naauw in verband met de geheime plannen en bedoelingen van den veldheer, dat eene vermelding en beschrijving daarvan, veeltijds een helder licht spreidt, over hetgene, dat zoo verborgen mogelijk moest blijven. Wanneer de vijand in zulke dwalingen vervalt, dan was dit, dunkt ons, de sprekendste wenk, om dergelijke naïviteiten van onze zijde te vermijden. Onze lezers zullen het ons derhalve niet ten kwade duiden, dat wij daaromtrent een voorzigtig stilzwijgen in acht nemen.

KRIJGSKUNDIG LETTERNIEUWS.

Handboek voor de Officieren van het korps Ingenieurs, Mineurs en Sappeurs, door M. D. PASTEUR. Tweede vermeerderde en verbeterde druk. 5 Deelen in 8°. Te Arnhem by C. A. THIEME, 1857.

Het herdrukken van krijgswetenschappelijke werken van eenigen omvang en daardoor hoog in prijs, behoort tot de zeldzaamheden. Deze eer schijnt bij uitsluiting te zijn voorbehouden aan de kleine leerboeken en handleidingen voor onderen subalterne officieren. Bij ons te lande laat zich dat ligtelijk verklaren, uit hoofde van het kleine publiek en dus gering debiet; intusschen is het maar al te waar, dat ons gezegde evenzeer op de Duitsche als op de Fransche werken van toepassing is, in weerwil dat zij de militairen van alle natien tot lezers hebben. Dit zeldzaam geluk viel het hierboven aangekondigde werk van wijlen den kundigen en arbeidzamen *Pasteur* ten deele, en wél in een kort tijdverloop van nog geen twaalf jaren. Grootere lofrede op de waarde der eerste uitgave te houden, zoude meer dan overvloedig zijn, dewijl het lezend publiek zich op eene daadwerkelijke wijze daarmee heeft willen belasten. Haasten wij ons echter, hierbij te voegen, dat niet het militaire publiek alleen de eer dezer erkenning en opprijfsstelling toekomt. Ook de ingenieurs van den waterstaat, bouwkunstenaars, opzigters van fortificatiën, aannemers, huistimmerlieden, enz., hebben daaraan eenen niet onaanzienlijken tol betaald, en hiermede de algemeene nuttigheid van het werk bewezen.

De tweede uitgave is door den kapitein-ingenieur *P. Nool*, bewerkt, zijnde deze verdienstelijke man de eenigst overgeblevene mede-verzamelaar van de onderwerpen der eerste editie, en in het bezit der bouwstoffen, welke de schrijver nog bij zijn leven verzameld had. «De geest van het werk is onveranderd gebleven,» zegt de kapitein *N.* in zijn voorbericht tot deze uitgave; wij echter vermeenen dat zijne bescheidenheid zich hier eene te groote opoffering heeft getroost, daar het ons voorkomt, dat hij van den onveranderden *vorm* had moeten spreken. Ons kwam het, na de vlugtige vergelijking van eenige artikelen, uit de reeds zeldzaam voorkomende eerste uitgave, voor, dat de geest van het handboek, met die van zijnen tijd, gelijken tred had gehouden, zoo kenbaar aan de meer praktische strekking van de vele, nieuw ingelaschte en geheel omgewerkte artikelen. Het bedoelde voorbericht gaf te kennen, dat de schrijver zelf, de onvolledigheid van sommige dezer medegedeelde woord- of zaakbeschrijvingen ingezien hebbende, onvermoeid werkzaam was geweest aan het volledig maken zijner eerste proeve; eene taak die door kapitein *N.* met niet minder vlijt en voortvarendheid is voortgezet. De belangrijke dienstbetrekkingen, waartoe de laatste achtereenvolgens geroepen werd, en de ondervinding daarbij opgezameld, hebben hem den weg gebaad, om de opgenomene taak met een goed gevolg niet alleen, maar met hoogstnuttige uitkomsten te volbrengen. De op het titelblad beloofde «*vermeerderde en verbeterde druk*,» is alzoo geene belofte zonder zin of beteekenis, of uit den te dikwerf misbruikten handelgeest voortgesproten: het is hier eene voorafgaande aanbeveling, die door eene daadwerkelijke vervulling gevolgd wordt.

De alphabetische lijst van alle in dit Handboek voorkomende artikelen, waaronder de nieuw bijgevoegde bijzonderlijk zullen aangeteekend worden, zal, volgens het naberig des uitgevers, benevens de lijst der aangehaalde schrijvers, als een vierde deel volgen. Bij de verschijning daarvan, zullen wij, eenige der nieuw bewerkte bouwstoffen meer afzonderlijk beschouwen. Middelerwijl zal de tweede uitgave van dit hoogstnuttige Handboek, bij de jongere officieren van alle wapenen, en bij alle bouwkunst-beoefenaren, ook zonder verdere aanbeveling, gretige koopers vinden. De uitgever heeft wél gedaan, van zich de aanmerkelijke vermeerdering van den inhoud, niet ten nutte te maken ten koste der koopers. De omvang van het werk is op deze wijze dezelfde gebleven, de druk alleen is meer ingedrongen. Zoowel voor deze behartiging van de belangen des lezenden publieks, als voor de goede uitvoering, ontvang de uitgever onzen dank.

V. R.

De twee eerste afleveringen van den teeken-leercursus, van den Kunstschilder en Militairen Akademie-leeraar *C. Huysmans*, welke onder den titel van het *Landschap*, in het licht zijn verschenen, hebben reeds de geheele eerste editie uitgeput, en eene tweede oplage noodzakelijk gemaakt. De verdienstelijke kunstschilder heeft dit buitengewoon succes, dat zijnen arbeid ten deele valt, in alle opzichten verdiend; terwijl wij reeds vooraf overtuigd zijn, dat deze onderneming bij de verschijning van de derde aflevering, waarvan wij reeds eenige platen en studien gezien hebben, eenen nog grooteren bijval van het publiek zal verwerven.

Wij zijn verzocht aan te kondigen, dat de uitgave der 3de en 4de afleveringen van het *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, door *A. J. van der Aa*, waarmede het eerste deel van dat werk zal compleet zijn, alleen is vertraagd geworden door de staalgravure van den bij dat deel behoorenden titel, doch dat dezelve spoedig zullen rondgedeeld worden. Deze beide afleveringen zullen vele allerbelangrijkste artikelen bevatten, waaronder vooral het *Algemeen Overzicht van het Koninkrijk*, dat ons ter lezing gezonden is, verdient genoemd te worden. Aan de volgende afleveringen wordt met ijver voortgewerkt.

B I J L A G E V I I I ,

Behoorende bij den Militairen Spectator, 7de Deel, n°. 8.

(Maand Februarij, 1839.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot tijd. opperbevelhebber der vesting Grave: de gen.-maj. B^{on} von Quadt, kommanderende de 2de brig. van de 2de div. inf. Tot adjudanten: bij het reg. hus. n°. 6, de 1ste luit. H. N. C. van Tuyl van Seroosterken en de 2de luit. J. F. van Barneveld, beide van het reg. Bij de 5de afd. inf.: de 1ste luit. A. G. F. Beekman, van de afd. Bij de 7de afd. inf.: de 1ste luit. P. van Roon, van de afd. Bij de afd. gren.: de 1ste luit. E. C. A. Schönstedt, van de afd. Bij de 8ste afd. inf.: de 1ste luit. J. H. Steeneker, van de afd. Bij het korps min. en sapp.: de 2de luit. W. Reinalda, van het korps. Bij het 1ste bat. veld-art.: de 1ste luit. P. G. Callenfels, van het bat. Bij het korps rijd. art.: de 1ste luit. J. A. Nuije, van het korps. Bij de 13de afd. inf.: de 1ste luit. W. J. P. Ravens, van de afd. Bij den gen.-maj. Boreel, komm. de brig. ligte kav.: de ritm. F. C. H. Baron van Utenhoven, van het reg. hus. n°. 6. Tot Cornets: bij de afd. kur. n°. 3: de 2de luit. G. van Maasvaal, van de afd. Bij het reg. hus. n°. 6: de 2de luit. F. N. d'Hamecourt, van het reg. Bij het reg. ligte drag. n°. 5: de 2de luit. A. Kuhle, van het reg. Bij het reg. ligte drag. n°. 4: de 2de luit. H. W. L. van Vessem, van het reg. Tot 1ste luit.-kwartierm.: bij het reg. lans., de 2de luit.-kwartierm. W. Thijssen, van het reg. Tot 1ste luit. effectief: bij het korps min. en sapp., de 1ste luit. honorair W. K. Prins van Saxe-Weimar, van het korps. Tot kol., tijd. bij het reg. hus. n°. 6: de kol. op non-activiteit J. de Lenne. Tot tijd. apoth. van de 3de kl.: bij de garn.-apoth. te Harderwijk, de milicien R. L. van Bueren, van de 14de afd. inf. en gedetacheerd bij de garn.-infirmierie te Gouda. Tot offic. van gez. van de 3de kl., voor de vereenigde militaire geneeskundige dienst in Oost-Indien: de milicien D. C. Berckenkamp, van de 5de afd. inf. en gedetacheerd bij het Groot Rijks hospitaal te Utrecht, en de burg. geneesk. C. W. Swaving. Bij het korps min. en sapp.: tot komm. van het 2de bat., de maj. de Veije van het korps.

VERPLAATSINGEN.

Bij de Oost-Indische inf.: de 2de luit. L. W. Hoekstra, van de 13de afd. inf. en de 2de luit. J. A. L. Riecker, van de 17de afd. inf. Bij de 12de afd. inf.: de kap. G. Hondekoeter, van de 18de afd. inf.; de 2de luit.-kwartierm. C. F. van Gerth, van de 18de afd. inf. Bij de 14de afd. inf.: de 2de luit. W. F. Leysius, van de 12de afd. inf. Bij de 18de afd. inf.: de kap. R. B. W. van den Wall, van de 12de afd. inf. Bij de afd. kur. n°. 3: de ritm. A. van Riemsdijk, van het reg. ligte drag. n°. 5. Bij de afd. kur. n°. 9: de 2de luit.-kwartierm. S. W. de Kat, van de 12de afd. inf. Bij het reg. ligte drag. n°. 5: de ritm.

E. Pestere, van de afd. kur. n°. 3. Bij de garn.-apoth. te Haarlem: de apoth. van de 3de kl. G. C. de Groot, van het garn. te Harderwijk. Bij de 13de afd. inf., bij het 3de bat.: de 1ste luit. H. W. van Rijnbergh, van het res.-bat.; bij het res.-bat.: de 1ste luit. K. G. W. H. Reimer, van het depôt. Bij de batt. rijd. art. n°. 1: de tijd. offic. van gez. der 3de kl. J. H. Scholten, van de batt. veld-art. n°. 12. Bij de 18de afd. inf.: de 2de luit. H. W. L. Immink, van de 12de afd. inf. Bij het 2de bat. Jag., bij het depôt: de kap. F. A. A. Siborg, van het 2de bat. jag. te velde. Bij de 2de afd. inf., bij het 1ste bat.: de 1ste luit. B. Hartveld, van het depôt. Bij de 7de afd. inf., bij het 2de bat.: de kap. J. van Driel, van het 3de bat.; bij het 3de bat.: de kap. C. Peeters, van het 2de bat.; de 2de luit. H. J. Ruttgers, van het res.-bat.; bij het 1ste bat.: de 2de luit. A. J. Bellaard, van het res.-bat. Bij de 9de afd. inf., bij het 3de bat.: de 2de luit. J. M. de Hosson, van het 1ste bat. Bij de 10de afd. inf., bij het res.-bat.: de 1ste luit. W. A. Vaillant en de 2de luit. C. J. Goosenson, beide van het 2de bat. Bij de 12de afd. inf., bij het res.-bat.: de kap. Brousson, van het 2de bat.; de 1ste luits. van Toll en Buirema, beide van het 1ste bat.; bij het 1ste bat.: de 2de luit. Storm de Grave, van het res.-bat. en de 2de luit. Hofman, van het 2de bat. Bij de 18de afd. inf., bij het 1ste bat.: de 1ste luit. K. W. Ruhle van Lelienstern, van het 2de bat.; bij het 2de bat.: de 2de luit. J. M. Scheepes, van het res.-bat. en de 2de luit. E. C. Bachiene van Hees, van het depôt. Bij de afd. gren., bij het 2de bat.: de 1ste luit. G. G. Staring, van het depôt. Bij het reg. ligte drag. n°. 5, bij de veld-escad.: de 1ste luit. Zwenker, van het depôt; bij het depôt: de 2de luit. Fraser, van de veld-escad. Bij de 10de afd. inf., bij het depôt: de 1ste luit. J. Leep, van het res.-bat.

EERVOL ONTSLAGEN.

De 2de luit. C. J. T. de Waha, uit de betrekking van cornet bij het reg. hus. n°. 6. De 1ste luit. F. P. Maschek, uit de betrekking van adj. bij het korps min. en sapp. De 1ste luit. A. H. Drijfhout van Hooff, uit de betrekking van adj. bij het korps rijd. art. De 2de luit. honorair A. F. Thuret, van het reg. ligte drag. n°. 5. De heer J. Bosscha, uit de betrekking van hoogleeraar bij de Koninklijke Militaire Akademie.

UIT DE DIENST ONTSLAGEN.

De 1ste luit. G. H. van Berkel, van de 9de afd. inf.
TIJDELIJK OP NON-ACTIVITEIT GESTELD.
De kap. H. G. Haasloop Wverner, van de 7de afd. inf.

OVERLEDEN.

De maj. A. de Ficquelmont, geattacheerd bij den staf van Z. K. H. den Prins Admiraal en Kolonel-Generaal. De kap. Krijthé, van de 2de afd. inf.

